

FOR
MENNESKER
OG MILJØ

miljøpartiet
de grønne

ALTERNATIVT
STATSBUDSJETT
2020

INNHOLDS-

FORTEGNELSE

INNLEDNING 4

HOVEDSATSINGER 8

**HVA BETYR DE GRØNNES BUDSJETT
FOR ENKELTPERSONER OG FAMILIER?** 12

TABELLER PER DEPARTEMENT 14

VEDLEGG: UTSLIPPSBUDSJETT 30

INNLEDNING

Klimakampen er vår tids store generasjonskamp. 2019 var året da miljøbevegelsen for alvor ble en folkebevegelse.

I september i år deltok syv millioner mennesker i klimastreik. På *samme* dag. For *samme* sak. De fleste fra den *samme* generasjonen. Og de har *samme* budskap til verdens ledere: vær modige, få opp tempoet! I løpet av høsten har protestene spredt seg til mer enn 150 land og 2600 byer.

Vi ser at flere og flere ønsker seg ekte endring, også når det krever noe av den enkelte. Foreldre og besteforeldre, onkler og tanter engasjerer seg for barna og fremtiden. Både i vårt eget lokalvalg og i EU-valget tidligere i år var valgdeltakelsen blant unge høyere enn tidligere. I Tyskland, Norge, Finland, Østerrike og Sveits har politikere nå vunnet valg på ærlig og forpliktende miljøpolitikk.

Grunnen er enkel. I november 2019 har Svalbard opplevd 107 måneder på rad med temperaturer over gjennomsnittet. Samtidig vet vi at de globale klimagassutslippene økte kraftig i 2018, og at verdens plante- og dyrearter gradvis forsvinner. Behovet for politisk ledelse i kampen for klima og naturmangfold er enormt.

I vårt alternative budsjett for 2020 viser vi hvordan det er mulig å gjennomføre den miljøpolitikken Norge trenger, samtidig som vi styrker fellesskapet og omfordeler mer til de av oss som har minst.

VI KAN KUTTE UTSLIPP HER OG NÅ

Forskjellen på god og dårlig klimapolitikk, er tempoet. Allikevel hevder mange norske politikere at det ikke finnes demokratisk grunnlag for å gjennomføre den politikken som trengs. I stedet for å forplikte seg til nye tiltak, advarer de mot jobbdød, opprør og gule vester, hvis en skynder seg for mye. Resultatet er at Norge bryter klimamålet for 2020 og ligger an til å bryte målet for 2030. Nye, grønne jobber utelir.

Vårt budsjett viser hvordan utslippene kan kuttes med 60 prosent innen 2030. Det skjer gjennom et mangfold av tiltak. For industrisektoren foreslår vi en storstilt satsing på CCS. Alle store punktutslipp fra industri i Norge skal renses innen 2030. I transportsektoren foreslår vi et CO2-fond for næringstransporten, og å innføre en klimabelønningsordning, der inntektene fra økt i drivstoffavgift deles ut igjen til alle innbyggere i Norge.

Vi foreslår dessuten en "folkemilliard" for klima, til å støtte klimavennlige hverdagsgrep som kjøp av elsykkel, solcellepaneler, ladestasjoner i borettslaget og ENØK-tiltak i huset.

Også oljeutvinning står for store utslipp hvert år, og er på lang sikt en økonomisk risiko for Norge. Vi foreslår å kutte de særegne skattefordelene, stanse ny leting, og heller bygge opp alternative arbeidsplasser.

GRØNN POLITIKK GIR TRYGGE JOBBER

For å ta vare på både velferdsstaten og et trygt arbeidsliv, må vi ta innover oss at verden endrer seg og nå krever noe nytt av oss. Etterspørselen etter fossil energi vil avta. Både økonomisk risiko og klima gir grunn til å stanse investeringer i mer olje og gass. Vi mener det haster å lage en plan for en gradvis og forutsigbar utfasing av petroleumsnæringen, kombinert med bedre vilkår for annet næringsliv og satsing på nye arbeidsplasser.

I dette budsjettet peker vi ut noen næringer der Norge har konkurransefortrinn, som havvind; skipsindustri; fornybare, biologiske naturressurser, og klimavennlige industriløsninger. Vi satser på disse. Vi foreslår også en grønn skattereform som belønner resirkulering, gjenbruk og grønn teknologi foran bruk-og-kast-løsninger. Ved å stille tydelige og forutsigbare miljøkrav, og bruke offentlige innkjøp aktivt, vil vi utvikle en økonomi som er tidlig ute med morgendagens løsninger, og dermed også gir tryggere jobber.

Vi vil bygge videre på det beste ved norsk næringsliv og arbeidsliv, og bruke det til en omstilling som utvikler Norge videre. Vi skal beskytte den norske modellen, sikre medvirkning og tillit, og jobbe for gode og forutsigbare rammevilkår for investeringer, også der det må settes nye krav.

GRØNN POLITIKK FOR HELE LANDET

Klimapolitikk er ikke noe som først og fremst angår byene. Elbiler gir like gode reiser som bensinbiler hvis det er godt tilrettelagt over hele landet. Solceller på låvetaket kan gi ekstraintekter til bonden. Å ta penger fra nye motorveier inn til storbyene og heller bruke midlene på vedlikehold, veisikring, flom- og skredsikring i hele landet, er bra for alle som bruker mye tid på svingete fylkesveier.

I dette budsjettet foreslår vi miljøavgifter som virker, og som beskytter kloden for barna våre, men uten at det blir urimelig for de som ikke har reelle transportalternativer. Både klimabelønningsordningen, som gir økt utbetaling til innbyggere utenfor byområdene, og en flyseteavgift med distriktsprofil bidrar til dette. Vi foreslår også mer midler til et godt kollektivtilbud og trygge sykkelveier, også på bygda.

Å satse på et bærekraftig, lokalt basert landbruk for å øke matsikkerheten i møte med klimakrisen, styrker økonomien for små og mellomstore gårdsbruk. En næringspolitikk som flytter fokus fra petroleum og over på mer videreforedling og økt verdiskaping basert på fornybare, lokale ressurser som trevirke, jordbruksprodukter, fisk og andre marine ressurser, vil være viktig for bedrifter i hele landet.

GRØNN POLITIKK ER RETTFERDIG

Miljøkampen er vår tids største solidaritetskamp. De som har minst rammes hardest, mens de rikeste forurenser mest. Slik er det også i Norge. Prinsippet om at forurenser betaler er derfor godt, det endrer vanene våre, og sørger for at de av oss som forbruker mest må betale mest.

Økte miljøavgifter må likevel ledsages av en mer rettferdig skattepolitikk som reduserer sosiale forskjeller og hindrer at de av oss som har aller minst får enda trangere økonomi. I dette budsjettet foreslår vi redusert inntektsskatt for lave og middels høye inntekter. Samtidig legger vi frem et solid velferdsbudsjett som styrker det sosiale sikkerhetsnettet og hindrer at fattigdom forsterkes når en får barn.

Vi foreslår til sammen 800 millioner kroner til å erstatte dagens ordning med engangstønad ved fødsel for dem som ikke har rett på foreldrepenger, og omgjør dette til foreldrepenger med tredoblet utbetaling for den enkelte. Vi foreslår også å øke barnetrygden, øke barnetillegg for uføre og småbarnstillegg for enslige forsørgere. Vi foreslår gratis barnehage for lavinntektsfamilier, gratis skolefrukt for alle, og vi fjerner moms på frukt og grønt. Vi foreslår også bedre tilgang til fritidstilbud for fattige barn.

Det finnes mange eksempler på at de som har minst ofte har mest å tjene på god miljøpolitikk. Byområder med helseskadelig luft og mye støy har ofte en høyere andel barnefattigdom, fordi boligprisene er lavere her. Noen har rett og slett ikke råd til å flytte bort fra forurensning, andre har ikke råd til førerkort eller bil. Å satse på kollektiv, sykkel og gange er gode miljøtiltak som også bidrar til inkludering, helse og trygghet. Derfor foreslår vi blant annet gratis kollektivtransport for barn under skolealder samt 20 prosent lavere kollektivpriser i hele landet.

EN ANNEN MILJØPOLITIKK ER MULIG!

Dette budsjettet får antakelig bare MDGs ene stemme i Stortinget i år. Men det viser at en annen miljøpolitikk er mulig. At den er ansvarlig. Og at den er rettferdig. Vårt håp er at den grønne bølgen skal vokse videre i årene som kommer og at mye av denne politikken skal bli virkelighet om få år.

For er ikke kjærligheten til barna en av de sterkeste drivkreftene i mennesket? Er den ikke sterkere enn gamle vaner og billige flyturer? Jeg tror de fleste av oss er villige til endre vaner hvis vi ser at det er mulig, og at det er nødvendig for en stabil verden for våre barn.

Her er vårt forslag til en sosial og ansvarlig grønn omstilling av Norge.

Une Bastholm,

Stortingsrepresentant og nasjonal talsperson

HOVEDSATSINGER

KUTTE UTSLIPP SÅ DET MONNER

De Grønne vil kutte klimautslippene i Norge med 60 prosent innen 2030. Da trenger vi en omstilling av hele samfunnet. Derfor vil vi:

Sette av en klimamilliard til folket. Kan brukes til energisparingstiltak, solceller, lade-stasjoner i borettslag m.m.	1 mrd.
Rulle ut 1000 hurtigladere til elbil over hele landet	1 mrd.
Senke prisen på frukt og grønt	3 mrd.
Øke prisen på kjøtt	1 mrd.
Senke prisen på kollektivreiser (gratis for barn under skolealder og 20 % prisreduksjon)	2,2 mrd.
Øke prisen på bensin og diesel, 5 kr per liter (1,5 kr per liter for næringstransport) og dele ut igjen inntektene som klimabelønning.	8,2 mrd.
Betale ut avgiftsøkningen på bensin og diesel som klimabelønning til alle innbyggere, 3.000 kroner per innbygger i distriktene og 1.200 kroner per innbygger i sentrale strøk	6,4 mrd.
Sette av avgiftsøkningen på diesel til næringstransport i et klimafond for næringslivet	1,8 mrd.
Opprette et klimafond for landbruket	200 mill.
Innføre karbonfangst- og lagring for de største industriutslippene	3 mrd.
Fjerne oljesubsidier og leterefusjonsordningen	7,2 mrd.
Øke avgiftene på olje- og gassutvinning	12,8 mrd.
Ansette en klima- og miljørådgiver i alle kommuner	300 mill.
Gi mer penger til klimatiltak i kommunene	400 mill.
Reduserte statlige investeringer i olje og gass	1 mrd.

SKAPE TRYGGE OG BÆREKRAFTIGE JOBBER

De Grønne vil bygge fremtidens arbeidsplasser nå. Det krever at staten investerer penger i morgendagens løsninger. Derfor vil vi:

Satse stort på offshore havvind, med mål om 100 TWh årlig produksjon innen 2030.	1 mrd.
Investeringer i elektrifisering av kystflåten, utslippsfrie fiskemerder og garantier til skipsverft som bygger utslippsfrie båter og ferger.	3,2 mrd.
Styrke gründernes vilkår.	3,7 mrd.
Satse på innovasjon og forskning på videreforedling av norsk tømmer og skog.	210 mill.
Støtte til utvikling av selskaper som driver med biogass og bioprospektering.	40 mill.
Opprette Bionova, som skal støtte kommersialisering av bionæringene, for eksempel dyrking av tang som erstatter soya i dyrefôr.	2 mrd.
Øke støtten til forskning på energiteknologi, marin teknologi og sirkulærøkonomi.	248 mill.
Satse stort på gjenbruk og sirkulærøkonomi	300 mill.

TA VARE PÅ NATUREN

Vi er avhengige av naturen, og naturen er avhengig av at vi mennesker behandler den skikkelig. De Grønne øker støtten til naturvern, naturrestaurering, naturforskning og oppryddingstiltak med nær 2,5 milliarder kroner i vår alternative budsjett. Vil vil blant annet:

Ansette klima- og miljørådgivere i alle kommuner	300 mill.
Iverksette en storsatsing på bærekraftige lokalmiljøer med økt biomangfold, flere grøntområder og attraktive sosiale byrom	80 mill.
Øke støtten til miljøovervåking og kartlegging	135 mill.
Styrke natur- og miljøforskningen	114 mill.
Styrke Miljødirektoratets arbeid med blant annet kartlegging, miljøgifter, myrvern og utredning av nye marine verneområder.	146 mill.
Etablere et program for naturrestaurering/rewilding	100 mill.
Øke bevilgningene til skogvern	315 mill.
Øke bevilgningene til opprydding i forurenset sjøbunn og jord	230 mill.
Styrke "Fishing for litter"-ordningen og utvide den til hele landet	83 mill.
Styrke forebyggende rovvilttiltak	45 mill.
Sette av midler til en storsatsing på friluftsliv	98 mill.
Etablere en tilskuddsordning for å kutte utslipp og spredning av mikroplast	35 mill.
Styrke arbeidet med å redde truede arter og naturtyper	60 mill.

10

GRØNN DISTRIKTPOLITIKK

Miljøpartiet De Grønne er et parti for hele landet. Natur- og miljøutfordringene på bygda er annerledes enn i byene, og må løses på en annen måte. Derfor vil vi:

Øke frie inntekter til kommunene	3 mrd.
Øke øremerkede inntekter til kommunene	2,1 mrd.
Satse på grønn næringsutvikling i hele landet (se boksen "Skape bærekraftige jobber" over for detaljer)	11,6 mrd.
Bygge ut 1000 hurtigladere for elbil	300 mill.
Øke støtten til flom- og skredsikring kraftig.	1 mrd.
Innføre klimabelønning med distriktsprofil. Økte avgifter på bensin, diesel og flyreiser for privatpersoner betales tilbake til folket. Vi gir dobbelt så høy klimabelønning i distriktene som i sentrale strøk.	2,9 mrd.
Vi øker rammen for jordbruksoppkjøret og ønsker også en distriktsvennlig omlegging av midlene innenfor regjeringens ramme. Herunder driftsvansketilskudd, økt beitetilskudd, areal- og kulturlapstilskudd, støtte til regionale miljøprogram og økologisk drift.	350 mill.
Økt støtte til klimatilpasning og klimaomstilling i kommunene	400 mill.
Styrke føringstilskuddet som er viktig for mange fiskerisamfunn langs kysten.	23 mill.

ET MER RETTFERDIG SAMFUNN

De Grønne jobber for et samfunn med små forskjeller og et sterkt sosialt sikkerhetsnett. Nå går utviklingen i feil retning. Derfor vil vi blant annet:

Redusere skatten for lave og middels inntekter.	7,8 mrd.
Innføre gratis barnehage til familier med lav inntekt.	180 mill.
Redusere kollektivprisene med 20 prosent i hele landet og innføre gratis kollektivtransport for barn under skolealder.	2,2 mrd.
Erstatte engangsstønad med foreldrepenger på 2G. Betyr i praksis doubling for dem som i dag mottar engangsstønad.	598 mill.
Øke barnetrygden og differensiere den etter inntekt. Vi øker også barnetillegget til uføre og småbarnstillegget for enslige forsørgere.	1,4 mrd
Øke minstepensjonen for enslige pensjonister	388 mill.
Øke støtten til frivillig inkluderingsarbeid, deleordninger og utlån av fritidsutstyr	65 mill.
800 flere studentboliger	54 mill.
Vi øker tilskuddet til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge	30 mill.

11

HVA BETYR DE

GRØNNES BUDSJETT

FOR ENKELTPERSONER

OG FAMILIER?

Sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett er det spesielt to ting som slår ut i De Grønnes alternative budsjett: En langt mer omfordelende skattepolitikk, samt klimabelønningsordningen. Vi legger opp til en klimabelønning der de som bor i distriktene får vesentlig mer enn de som bor i sentrale strøk, for å kompensere for større fly- og bilavhengighet i distriktet enn i byene. Vi øker også barnetrygden.

EKSEMPEL 1

Familie med to barn under skolealder, inntekt 1,1 mill. per år (550.000 per person), bor i Narvik
Kjører dieselbil (forbruk 0,6 l/mil), 15.000 km/år. Familien flyr to ganger i året til familie i Finnmark.

- Økte avgifter på bil- og flyreiser: 4.500 for bil, 2.400 kroner for fly.
- Klimabelønning: 10.272 kroner
- Skattelette: 5.200 kroner.
- Økt barnetrygd: 6.689 kroner per år.
- **Sum: +15.261 kroner per år.**

EKSEMPEL 2

Familie med to barn under skolealder, samlet inntekt 1,8 mill. per år (900.000 per person), bor i Asker
Kjører bensinbil (forbruk 0,8 liter per mil), 20.000 km per år. To utenlandsferier med fly per år.

- Økte avgifter på bil- og flyreiser: 8.000 for bil, 9.600 for fly.
- Klimabelønning: 5.136 kroner.
- Skatteøkning: 15.000 kroner.
- Økt barnetrygd: 6.689 kroner per år.
- **Sum: -20.775 kroner per år.**

EKSEMPEL 3

Student, bor i Trondheim, jobber deltid, inntekt 150.000 per år
Har ikke bil. Bruker 5.000 kroner på kollektivtransport i året.

- Klimabelønning: 1.284 kroner.
- Billigere kollektivreiser: 1.000 kroner.
- Økt studiestøtte, bundet til 1,3 G: 6.296 kroner
- **Sum: +8.580 kroner per år**

EKSEMPEL 4

Alenemor, to barn under skolealder, bor i Drangedal. Inntekt 600.000 per år.
Kjører bensinbil, 10.000 km per år, forbruk 0,7 liter per mil. Bruker 10.000 kroner per år på kollektivreiser, hvorav halvparten til barna. Flyr ikke.

- Økte avgifter på bilkjøring: 3.500 kroner per år.
- Skattelette: 2.600 kroner per år.
- Billigere kollektivreiser: 6.000 kroner per år.
- Klimabelønning: 7.704 kroner per år.
- Økt barnetrygd: 6.689 kroner per år.
- **Sum: +19.493 kroner per år.**

TABELLER PER

DEPARTEMENT

FAMILIE OG FORBRUKER

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
840		Tiltak mot vold og overgrep			
	61	Tilskudd til incest- og voldtektssentre	101 762	25 000	Vi vil at incest- og voldtektssentrene skal sikres høyere kapasitet og kvalitet slik at flere kan få hjelp.
	70	Tilskudd til voldsforebyggende tiltak mv.	104 954	15 000	Vi styrker arbeidet med voldsforebyggende tiltak.
	73	Tilskudd til senter for voldsutsatte barn	31 925	10 000	Vi foreslår en opptrapping av arbeidet for voldsutsatte barn.
842		Familievern			
	1	Driftsutgifter	353 905	25 000	Familiekontorene driver med meklings og forebygging ved samlivskonflikter. Vi ønsker å trappe opp dette arbeidet og målrette innsatsen mot barnefamilier.
843		Adopsjonsstøtte			
	70	Tilskudd til foreldre som adopterer barn fra utlandet	11 000	1 365 000	Vi foreslår å utvide småbarnstillegget til enslige forsørgere med barn 0-3 år til å omfatte barn 0-18 år. (916 mill.). I tillegg øker vi barnetrygden med 449 mill og vi går for en provenynøytral behovsprøvd barnetrygd slik at de hustandene med lavest inntekt får økt barnetrygd og de med høy inntekt vil få redusert.
846		Familie- og oppveksttiltak			
	60	Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	42 890	32 000	Ordningen bidrar til å skape åpne og inkluderende fritidstilbud til barn og ungdom. Vi foreslår å doble bevilgningen for å øke kvaliteten på eksisterende tilbud og inkludere flere kommuner i ordningen.
	61	Nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge	356 969	65 000	Ordningen skal dempe konsekvensene for barn som lever i fattigdom. Hovedmålet er å gjøre det mulig for flere barn og unge å delta i ferie og fritidsaktiviteter, uavhengig av inntekten til foreldrene. Vi mener det er behov foren kraftig økning i innsatsen.
	62	Utvikling i kommunene	111 842	10 000	Liten opptrapping for å bedre tilbudet
	70	Barne- og ungdomsorganisasjoner	160 288	6 000	Vi styrker posten noe og målretter noe av økningen til arbeid for å fremme kjønnslikestilling.
	71	Utviklings- og opplysningsarbeid mv.	21 393	3 000	Vi vil styrke dette arbeidet.
848		Barneombudet			
	1	Driftsutgifter	22 364	5 000	Vi foreslår en solid kapasitetsøkning hos Barneombudet.
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet			
	21	Spesielle driftsutgifter	76 772	700	Etablerer en stilling med fokus på LHBTQ+.
	60	Kommunalt barnevern	800 000	30 000	Vi vil øke styrke oppfølgingen av barn i asylmottak og setter av 30 millioner til dette.
856		Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere			
	1	Driftsutgifter	118 729	100 000	Overfører ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år til barnevernet 70mill). I tillegg øker vi posten med 30 mill fordi vi tar i mot flere enslige mindreårige asylsøkere.
858		Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og fellesfunksjoner i Barne-, ungdoms- og familieetaten			
	21	Spesielle driftsutgifter	19 723	2 000	Utrede om medvirkning og innflytelse for alle barn, inkludert yngre barn og barn med funksjonsnedsettelse blir fulgt opp.
862		Stiftelsen Miljømerking i Norge			
	70	Driftstilskudd	10 915	4 000	Vi ønsker å synliggjøre miljøbelastningen av varer og tjenester gjennom en merkeordning.
865		Forbrukerpolitiske tiltak			
	70	Tilskudd	1 492	4 000	Denne tilskuddspotten skal gå til enkeltprosjekter og informasjonstiltak som fremmer miljøvennlig og/eller etisk forbrukerarbeid.
868		Forbrukertilsynet			
	1	Driftsutgifter	34 078	10 000	Norge trenger et sterkere Forbrukertilsyn med mer kapasitet.
2530		Foreldrepenger			
	70	Foreldrepenger ved fødsel	19 230 000	1 350 000	Vi tredeler foreldrepengene (antas provenynøytralt). Selvstendig opptjeningsrett for fedre 215 mill. I tillegg erstatter vi engangsstønad med foreldrepenger på 2G for alle som i dag mottar engangsstønad og ikke er studenter (1,135 mrd).
	71	Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	825 000	-537 000	Vi erstatter vi engangsstønad med foreldrepenger på 2G for alle som i dag mottar engangsstønad og ikke er studenter. Må ses i sammenheng med økningen på posten over.
		Sum utgifter		2 524 700	
KULTUR					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
300		Kulturdepartementet			
	21	Spesielle driftsutgifter	1 210	2 000	Vi vil utrede løsninger for å sikre inntekt for rettighetshavere i de digitaliserte bransjene og setter av 2 millioner til en grundig utredning av dette

	22	Belønningsordning for samarbeid med frie kunstnere		0	20 000	Vi vil belønne region-/landsdelsinstitusjoner innen musikk og scenekunst for å lage oppsetninger i samarbeid med det frie feltet
	23	Støtte til kulturlokaler i kommunene		0	50 000	Vi vil senke terskelen for kulturaktiviteter og realisering av kunst og kulturuttrykk i alle formater, fra musikk, litteratur og dans, til film og dataspill. En viktig barriere er ofte mangel på eller høy pris på lokaler. Vi setter av 50 mill for å etablere en tilskuddsordning som kommuner kan søke på hvis de ønsker å etablere en støtteordning til rimelige lokaler.
315		Frivillighetsformål				
	72	Tilskudd til frivillig virksomhet for barn og unge		4 540	8 000	Kulturdepartementet foreslo for 2017 at midlene til Frifond i sin helhet finansieres av spillemidler til kulturformål. Dette er foreslått videreført for 2018. Vi vil reetablere og styrke den statlige bevilgningen for å trappe opp arbeidet med frivillig virksomhet for barn og unge.
	76	Tilskudd til tiltak mot barnefattigdom/Tilskudd til fritidsaktivitet for barn og unge		10000	10 000	Vi ønsker å styrke arbeidet på dette feltet.
320		Norsk kulturråd				
	22	Database for kulturbygg		0	10 000	5 mill til oppbygging av database over kulturlokaler. 5 mill. til støtte for gatekulturprosjekter.
	55	Norsk kulturfond		1 008 060	83 000	Vi vil øke støtten til konsertarrangører som livnærer musikere, og setter av 30 millioner ekstra til dette formålet. På denne posten legger vi også inn 20 millioner til scenekunstformål. Det visuelle kunstfeltet og billedkunstnerne har saktet akterut når det gjelder offentlig støtte det siste tiåret, mens antall søknader på feltet er doblet. Vi ønsker å støtte flere kunstnere og prosjekter på feltet og øker bevilgningene med 20 millioner. 7 av disse er øremerket en basisfinansiering for visuell kunst, 10 til regionale prosjektmidler for visuell kunst. Videre ønsker vi en søkbar ordning for gatekunstnere, og setter av 10 millioner til det. I tillegg setter vi av 3 millioner til organisasjoner som fremmer kulturelt mangfold og dialog mellom mennesker, som Afrikansk Kulturinstitutt (CAK).
321		Kunstnerformål				
	74	Garantiinntekter og langvarige stipend		154 780	20 000	Vi ønsker et reelt løft på denne posten for å bidra til at flere kunstnere sikres forutsigbare økonomiske rammebetingelser. I dette budsjettet ønsker vi å prioritere å løfte billedkunstnerne som har saktet akterut når det gjelder offentlig støtte de siste årene sammenliknet med andre grupper.
322		Bygg og offentlige rom				
	51	Kunstprosjekter ved nasjonale ferdseisårer.		0	25 000	Vi ønsker at nye nasjonale samferdselsprosjekter skal utløse en viss prosentatsatsing til utsmykning slik det i dag gjøres med statlige bygg i regi av KORO. Vi starter med en bevilgning på 25 millioner.
	52	Støtte til gatekunstprosjekter i norske byer		0	30 000	Vi ønsker å etablere en støtteordning for gatekunstprosjekter og utsmykningsprosjekter i norske byer. Prosjektene må være forankret i lokale initiativer og staten bidrar med en støttesats på maks 40 % med sikte på samarbeid med kommunen, eller frivillige eller private aktører.
323		Musikk og scenekunst				
	22	Forsvarets musikk		48 750	25 000	Vi reverserer tidligere kutt og øker støtten med 15 mill til forsvarets musikk, så de kan opprettholde aktiviteten.
325		Allmenne kulturformål				
	1	Driftsutgifter		74 550	30 000	Vi øker tilskuddet til den kulturelle spaserstokken med 15 millioner, samt til Kulturtanken - Den kulturelle skolesekken med 15 millioner.
	77	Garantilønn for utøvere av truede tradisjonshåndverk		0	12 000	Vi vil sikre truede tradisjonshåndverk gjennom garantilønn for utøvere av utvalgte håndverk.
326		Språk-, litteratur- og bibliotekformål				
	1	Driftsutgifter		722 180	5 000	Vi vil styrke folkebibliotekene over hele landet som samlingssted for kulturelle aktiviteter og utlån av kulturprodukter. Vi setter av 5 millioner ekstra på denne posten for å sørge for at nasjonalbiblioteket kan være en pådriver og samordner i dette arbeidet. Samtidig øker vi rammebevilgningene til kommunene for å gi kommunene bedre muligheter til å styrke de enkelte bibliotekene.
335		Medieformål				
	71	Mediestøtte		415 230	5 000	Vi øker posten med 5 millioner, øremerket samiske aviser. Bevilgningen til samiske dagspresse må i årene fremover må opptrappes ytterligere for å sette de bedre i stand til å fylle sitt viktige samfunnsoppdrag med bred informasjon, debatt og kritisk journalistikk i en ny teknologisk hverdag. Både Ávvir og Ságat trenger et økonomisk løft for å kunne ansette flere journalister rundt omkring i Sápmi for å styrke bredden og omfanget i den redaksjonelle deknningen. Vi forutsetter at regjeringen opprettholder støttenivået fra 2019 på kap. 335 post 75.

1429	Riksantikvaren				
	21 Spesielle driftsutgifter	31 731	15 500	Vi setter av 10 millioner til vedlikehold, sikring og restaurering av den historiske delen av bryggebebyggelsen i Trondheim, samt 2 millioner ekstra til digitalisering og sikring av samiske kulturminner. Vi setter også av 2 millioner til etablering av et nasjonalt register over Norges immaterielle kulturarv, som tradisjonelt håndverk, folkemusikk, folkedans og andre tradisjonelle kulturuttrykk. I tillegg vil vi av 1,5 mill til autorisasjon av Urnes verdensarvsenter.	
	50 Tilskudd til samisk kulturminnearbeid	0	4 500	Vi vil styrke dette viktige arbeidet.	
	60 Kulturminnearbeid i kommunene	8 600	10 000	MDG ønsker bygningsvernssenterer for alle fylker. Hovedoppgaven må være rådgiving til eiere av hus uten formelt vern, innsats for å øke antallet håndverkere og tiltak som kan gjøre at håndverkere og huseiere kommer i kontakt med hverandre. Vi bevilger 8 millioner til dette i 2019, med sikte på å trappe opp støtten over de neste årene. Vi vil videreføre en øremerket bevilgning på 2 millioner til etablering og drift av et eget bygningsvernssenter for murbyen Oslo.	
	73 Tilskudd til bygninger og anlegg fra middelalderen og brannsikring	57 575	10 000	Vi bevilger 10 millioner til vedlikehold av stavkirker og for istandsetting av steinkirker.	
	74 Tilskudd til fartøyvern	63 926	40 000	Vi vil øke satsingen på fartøyvern for å gi kontinuitet og forutsigbarhet i arbeidet med å ta vare på denne delen av kulturarven vår.	
1432	Norsk kulturminnefond				
	50 Til disposisjon for kulturminnetiltak	126 362	70 000	MDG ønsker en kraftig opptrapping i arbeidet for å verne kulturminner. Regjeringens bevilgning er ikke i nærheten av å imøtekomme søknadsmengden som utgjorde 320 millioner kroner i 2018. For hver krone gitt av fondet utløses ytterligere 3,5 kroner fra private for istandsetting av kulturminner. Vi ønsker blant annet å øremerke 10 millioner til bruk av organisk isolasjon (trefiber) til restaurering av gamle hus. Det er et godt tiltak både for isolering og vern.	
	Sum utgifter		485 000		
UTENRIKS					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
100	Utenriksdepartementet				
	21 Spesielle driftsutgifter	13 595	10 000	Vi setter av 10 millioner til en satsing på Norge som fairtradenasjon.	
118	Utenrikspolitiske satsinger				
	70 Nordområdetiltak, samarbeid med Russland og atomikkerhet	259 734	30 000	Reverserer kuttet (19 mill) og øker for å sikre fortsatt godt samarbeid og avspenning opp mot Russland.	
	72 Nedrustning, ikke-spredning og kjernefysisk sikkerhet mv.	28 428	28 500	Dobler bevilgningen til nedrustning og ikkespredning, inkludert arbeid for å forsterke konvensjonen om biologiske våpen i lys av teknologutviklingen på feltet. I tillegg ønsker vi at Norge tar en ledende rolle i arbeidet for å regulere autonome våpen strengere.	
	73 Klima, miljøtiltak og hav mv.	27 434	55 200	Reverserer regjeringens kutt og øker med 50 mill for å ta ytterligere ansvar for arbeidet med oppfølging og gjennomføring av Parisavtalen.	
	74 Forskning, dialog og menneskerettigheter mv.	53 355	10 000	Vi øker posten for å støtte menneskerettighetsdomstolen, informasjonsarbeid for fred og Norges støtte til reform av Europarådet.	
	76 (Ny post)Tilskudd til arbeid for kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning	0	60 000	Vi øremerker midler til sivilsamfunnet for å styrke nedrustnings/ikkespredningsarbeidet.	
	77 Tilskudd til arbeid for regulering av autonome våpensystemer og algoritmer		30 000	Vi øremerker midler til sivilsamfunn og internasjonale organisasjoner for å sikre informasjonsutveksling og samarbeid for å regulere autonome våpen.	
141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)				
	1 Driftsutgifter	284 425	30 000	Norads arbeid er avgjørende for å sikre effektiviteten og profesjonaliteten i norsk utviklingsbistand og vi ønsker å styrke kapasiteten på dette.	
150	Humanitær bistand				
	70 Nødhjelp og humanitær bistand	4 831 700	1 000 000	Utviklingslandene - ofte de såkalte nærområdene - huser de aller fleste flyktninger i verden. Vi setter av en ekstra milliard øremerket flyktninger i utviklingsland.	
151	Fred, sikkerhet og globalt samarbeid				
	70 Fred og forsoning	435 900	30 000	Vi setter av mer midler for å bygge tillitt mellom stridende parter og bidra til fred.	
	71 Globale sikkerhetsspørsmål og nedrustning	287 700	100 000	Øker posten med fokus på nedrustning (spesielt av masseødeleggelsesvåpen), bekjempelse av organisert kriminalitet (spesielt miljøkriminalitet) og sivil krisehåndtering.	
	72 Stabilisering av land i krise og konflikt	835 390	70 000	Styrker posten og vrir prioriteringen til å fokusere på å støtte og stabilisere sårbare stater pluss fredsbygging, inkludert 200 mill over fire år til gjenoppbygging i Sinjar og fjerner migrasjonsdpendende tiltak som separat mål.	
152	Menneskerettigheter				
	70 Menneskerettigheter	660 277		Gjør Students at Risk til en permanent ordning innenfor posten.	
160	Helse				

		Helse			
	70		3 410 686	279 000	Millioner dør og blir skadet for livet av sykdommer som enkelt, effektivt og billig kan bekjempes. I tillegg sikrer posten at land bygger opp beredskap mot pandemier som av erfaring rammer de fattigste landene hardest. Derfor er det problematisk at regjeringen kutter i denne viktige posten. Vi ønsker derimot en satsing for å redusere helseproblemer i fattige land og pandemiberedskap. Derfor reverserer vi regjeringens kutt på 79 mill og øker med 200 mill.
161	Utdanning, forskning og faglig samarbeid				
	70 Utdanning		2 570 150	100 000	Vi øker investeringene i utdanning av helsepersonell i utviklingsland.
	72 Kunnskapsbanken og faglig samarbeid		888 714	300 000	Vi setter av 100 mill til skatteteknisk samarbeid innenfor Skatt for utviklingsprogrammet. I tillegg oppretter et nytt fond for livet i havet (200 mill). Fondet skal ha FNs bærekraftsmål 14 og dets delmål som hovedformål og innrettes med fire pilarer: bærekraftig hav- og fiskeriforvaltning, beskyttelse av nøkkelområder, forhindring og tilpasning til havforsuring og klimaendringer, og bekjempelse av marin forurensning.
162	Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi				
	72 Fornybar energi		867 000	300 000	Vi reverserer regjeringens kutt, og sats på bistand til småskala fornybar energi.
163	Klima, miljø og hav				
	70 Miljø og klima		1 392 542	260 000	Vi øker denne posten med 260 mill, inkludert kunnskapsløft for natur 30 mill, og 50 mill ekstra til å stanse tapet av verdens våtmarker.
164	Likestilling				
	70 Likestilling		324 019	30 000	Vi setter av 30 millioner til økt likestillingsinnsats, og vil prioritere arbeid for mødrehelse i bred forstand.
	72 FNs befolkningsfond (UNFPA)		530 000	100 000	Vi øker med 100 mill til ernæringsstiltak for barns overlevelse og helse.
170	Sivilt samfunn				
	70 Sivilt samfunn		2 028 471	155 000	Vi øker med 155 mill til sivilt samfunn. Innenfor denne økningen vil vi blant annet prioritere å støtte seksualundervisning i utdanningsinstitusjonen, arbeid mot barneekteskap og arbeid for jenters rettsvern.
172	Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette				
	73 Gjeldslette		326 500	50 000	Prioritere å jobbe med å forbedre de internasjonale finansstrukturene, inkludert ansvarlig utlån, låneopptak og arbeid med en gjeldshåndteringsmekanisme, pluss etablere et bindende internasjonalt regelverk for ansvarlig långivning.
179	Flyktningtiltak i Norge				
	21 Spesielle driftsutgifter		718 575	-718 575	Vi regner ikke flyktningtiltak som bistand og flytter de derfor til kap 490, post 21
480	Svalbardbudsjettet				
	50 Tilskudd		375 808	30 000	Vi setter av 30 millioner til søk- og redningsarbeid med Svalbard som base
	Sum utgifter		2 339 125		
JUSTIS					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
400	Justis- og beredskapsdepartementet				
	23 Spesielle driftsutgifter, forskning, evaluering og kunnskapsinnhenting	34 593	15 000	Vi øker forskningen på forebygging av kriminalitet 5 mill. Vi ønsker å utrede hvordan rettsikkerheten til asylsøkere kan styrkes i søknads- og klageprosessen (10 mill).	
	50 Norges forskningsråd	56 193	25 000	Styrke tverrfaglig forskning på samfunnsikkerhet og beredskap, inkludert IT-sikkerhet.	
	70 Overføringer til private	12 315	-1 800	Støtten til Human Rights Service kuttes i sin helhet. Integrering- og mangfoldsdirektoratet (Imdi) anbefalte i 2016 at stiftelsen skulle miste støtten, men de beholdt tilskuddet i både 2017, 2018 og 2019 og i forslaget for 2020.	
430	Kriminalomsorgen				
	1 Driftsutgifter	4 780 033		Vi utvider strafferammen for fotlenkesoning til 6 måneder, noe som øker målgruppen for denne ordningen på bekostning av ordinære fengselsopphold.	
440	Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten				
	1 Driftsutgifter	18 622 616	235 000	25 mill til menneskehandelteam, 5 mill til politiets oppfølging av handlingsplan mot menneskehandel, 110 mill. til Økokrim (herunder 7. mill til å styrke arbeidet med miljøkrim og 3 mill. til arbeidet med dyrekrim), 25 mill. til å opprette øko- og miljøteam i hvert politidistrikt og 40 mill til å utvide dyrepoliti i til en landsdekkende enhet under Politidirektoratet. Styrke kapasiteten og kompetansen i alle politidistrikt rettet mot seksuelle overgrep mot barn, særlig mot internetrelaterte overgrep mot barn (20 mill). 10 mill øremerkes Barnehusene.	
	21 Spesielle driftsutgifter	137 495	30 500	10 mill. øremerkes til ROSAprosjektet i Kriksentersekretariatet. 10 mill. til overnattingstilbud og humanitære tilbud for tiggere/arbeidssøkere fra Sør-Europa. 5 mill. til å styrke kriminalomsorgen i regi av frivillige organisasjoner, 0,5 mill. til telefonnummer til hjelp for ofre for menneskehandel. Deler av tilskuddsordningen til tiltak å komme ut av prostitusjon og støtte til ofre for menneskehandel styrkes med 5 mill.	
444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)				

	1	Driftsutgifter	982 580	20000	Øker beredskapen mot IT-trusler, i tillegg til at vi sørger for god oppfølging av personvernet.
451		Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap			
	1	Driftsutgifter	908 219	50000	Vi ønsker en kraftig styrking av Sivilforsvaret for å øke beredskapen i krisesituasjoner, herunder natur- og miljøkatastrofer
452		Sentral krisehåndtering			
	1	Driftsutgifter	26 849	10000	Styrke Konfliktrådets arbeid med gjenoppbyggende prosesser
470		Fri rettshjelp			
	1	Driftsutgifter	619 338	314200	Vi foreslår å innføre et førstelinjerettshjelpstilbud for hele landet (170 mill.) Samtidig øker vi inntektsgrensen for fri rettshjelp til 288 000 kr for enslige og 431 800 kr for gifte/samboende. (129 mill). I tillegg sikrer vi fri rettshjelp i asylsaker med barn som har vært minst tre år i Norge (3 mill.), øker rettshjelpsmidler til Norsk Organisasjon for Asylsøkere (2,2 mill) og øremerker støtte til rettshjelpstilbud for prostituerte (10 mill).
	72	Tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak	57 955	20000	Setter av 15 mill. ekstra til rettshjelpstilbud for kvinner og Prostituertes interesseorganisasjon, samt en tilskuddsordning for tidlig rettshjelp, informasjon og veiledning for barnefamilier med avslag på beskyttelse. Vi øker også potten generelt med 5 mill for å sikre sårbare grupper rettshjelp.
		Sum utgifter		717 900	
INNVRDRING, REGIONAL UTVIKLING OG BOLIG					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
291		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere			
	61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger	1 714 150	25000	Tilskudd til kommuner som huser enslige mindreårige asylsøkere økes med 25 millioner kroner som øremerkes til å styrke barnefaglig kompetanse og bemanning i asylmottak for enslige mindreårige asylsøkere.
	62	Kommunale innvandrertiltak	225 011	50000	MDG styrker kommunenes arbeid for å gi flyktninger mulighet til å ta ansvar for egne liv, delta i lokalsamfunnet og bygge nettverk. De økte midlene skal gå til: Integrering i områdesatsingene i storbyene og forebygge radikaliserings (15 millioner kroner). Gjøre det lettere for flyktninger å bo hos en vertsfamilie som alternativ til mottak. (15 millioner kroner) Styrke Jobbsjansen for å flere flyktninger i jobb (20 millioner kroner).
	71	Tilskudd til innvandrersamfunnsorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	124 443	25000	MDG gir mer ressurser til integreringstiltak utenfor asylmottakene: MDG mener innsatsen for integrering må styrkes spesielt ved å øke aktivitetstilskuddet til frivillige organisasjoner slik at de kan bidra til integreringsarbeidet i samarbeid med kommunene. Støtten til Human Rights Service kuttes i sin helhet under Justis kap 400 post 70 siden den er flyttet dit.
292		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere			
	60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	1 234 850	170000	MDG øker timetallet til norskopplæring for voksne innvandrere i mottak fra 175 til 200 for sikre gode nok norskkunnskaper til å gi en vellykket integrering og attraktivitet i arbeidsmarkedet. Gjelder både de som har søknad til behandling og de som har den innvilget.
490		Utlendingsdirektoratet			
	1	Driftsutgifter	1 012 202	500000	MDG øker med 400 millioner til å ta imot 5000 kvoteflyktninger i 2020 slik FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) har bedt Norge ta imot. Regjeringens forslag legger opp til å ta imot 3000. (kan også brukes over 490.22, 490.73, 490.75, 440.01, 290.01, 290.60, 292.60, motregnet inntekter på 3490.03 og 06) MDG øker 100 millioner til 500 klimaflyktninger: innbyggere fra Stillehavsøyene som klimaflyktninger etter modell fra «Pacific Access Category»-ordningen i New Zealand (kan også brukes over 490.73, 490.75, 440.01, 290.01, 290.60, 292.60). Personer som fordrives fra sine hjemsteder pga. klimaendringer/naturkatastrofer faller utenfor definisjonen for å være flyktning iht. flyktningkonvensjonen fra 1951 og protokollen fra 1967. MDG mener Norge derfor må ta globalt ansvar og etablere en egen kvote for klimaflyktninger med samme mottaks- og inkluderingstilbud som kvoteflyktninger, og promotere slike ordninger internasjonalt.
	21	Spesielle driftsutgifter, asylmottak	643 848	-46000	MDG overfører ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere til barnevernet og øker derfor kap 856 post 01 med 204 mill. kroner. Totalt bruker MDG 156 mill. kroner mer enn regjeringen på å gi enslige mindreårige asylsøkere bedre oppfølging ved å overføre ansvaret til barnevernet. MDG øremerker 5 mNOK innenfor rammen til å opprettholde frivillighetskoordinator på norske asylmottak.

	21	Spesielle driftsutgifter, asylmottak	643 848	718515	Flyktningsiltak i Norge, flyttet fra kap 179 post 21: 718 515 mill kroner, slik at det ikke er medregnet som en del av Norges bistandsmidler (slik regjeringen gjør). MDG øker bistanden slik at vi mer enn innfrir bistandmålet (1%) uten å regne inn flyktningsiltak i Norge. MDG gir i tillegg til bistanden over statsbudsjettet, hele 65 milliarder til internasjonal klimaomstilling via oljefondet. MDG oppfyller slik klimastreikernes krav ved å overføre opptil to prosent av nasjonalinntekten årlig fra oljefondet til klimatiltak i utviklingsland, for å bidra med Norges rettferdige andel av de globale klimakostnadene.
	23	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling	4 632	10000	MDG setter av 10 mill. til å styrke utlendingsforvaltningens kompetanse på barn og LHBT
	60	Tilskudd til vertskommuner for asylmottak	163 510	27500	Sikre at alle barn som bor på asylmottak har rett til barnehageplass Økes ytterligere med 1 mill ifbm at MDG overfører ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere til barnevernet.
	70	Stønader til beboere i asylmottak	85 374	15000	OsloMet gjennomførte i 2017 en studie om matsikkerhet blant 205 voksne mannlige og kvinnelige beboere på asylmottak. 84 % opplever matsikkerhet med sult og blant barnefamilier, opplever 20 % av disse at deres barn sulter. En voksen beboer i ordinært asylmottak får under 2500 kr i måneden i stønad. Det skal dekke mat, klær, medisiner, transport, telefon, hygieneartikler og andre nødvendigheter. MDG øker dette beløpet til 3000 kr i måneden (7 millioner kroner samlet). MDG reverserer regjeringens kutt fra 2016 på 20 % i ytelsene til mottaksbeboere og fjerner samtidig taket for at ingen familier i mottak skal få over 10 000 kroner per måned (8 millioner samlet).
	71	Tilskudd til aktivitetstilbud for barn i asylmottak, og veiledning for au pairer	8 217	2000	1 MNOK støtte til stiftelsen Fargespill (i tillegg til 2 MNOK over kap 291 post 70) til aktivitetstilbud for barn i asylmottak 1 MNOK støtte til NOAS for å informere familier med lengelevende barn om regulerendringer og rettshjelpsmuligheter.
	73	Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., støttetiltak	21 920	10000	MDG øker støtten til UNHCRs arbeid for å beskytte flyktninger mens de er på flukt.
500		Kommunal- og moderniseringsdepartementet			
	21	Spesielle driftsutgifter	76 599	195000	KMD gis i oppdrag å inspirere og støtte kommunene i deres arbeid med å gjennomføre deres arbeid med å gjennomføre det grønne skiftet, styrke lokaldemokratiet og gjøre alle byer og bygder mer barnevennlige. FNs bærekraftsmål skal innføres som planramme i alle kommuner, kommunale etater, og fylker. I 2020 gjøres følgende satsninger. -5 mill. til å utvikle endringer i inntektssystemet for kommunene som fremmer en mer miljøvennlig, mer klimavennlig og mer omstillingsvennlig kommunalpolitikk, og utvikle et indikatorsett for grønn omstilling i norske kommuner. -5 mill. til å målsette og følge opp effektiviseringspotensialet med hensyn på ressursforbruk, og øke kompetansen om økologisk fotavtrykk for staten, kommuner og fylker som innkjøper og eier av bygninger, kjøretøy og materiell. Etablere ordninger hvor kommunene har delingsordninger for folk for kommunale biler, maskiner og utstyr. -5 mill. til styrking av departementets kompetanse innen bærekraftig lokal og regional planlegging. -5 mill. til etablering av en ny Demokratiavdeling i departementet. -5 mill. til å innføre krav om at alle norske kommuner skal ha en plan for å minske plastforurensningen, dvs å kutte eget plastforbruk, opprydning av plastsøppel og tiltak for å kutte utslipp av mikroplast. -5 mill å utrede og forske på effektiviseringspotensialet med hensyn på ressursforbruk, og utvikle kriterier for økologisk fotavtrykk for staten, kommuner og fylker som innkjøper og eier av bygninger, kjøretøy og materiell; bærekraftig lokal og regional planlegging. -5 mill. til forsøk som styrker innbyggernes deltakelse i beslutningsprosessene, både i store og små kommuner.
	50	Forskningsprogrammer	70 632	5000	MDG øker med 5 mill. kroner for å utvide og videreføre Plansatsing mot store byer for å skape bærekraftige bo- og leveområder
553		Regional- og distriktsutvikling			

61	Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling	763 307	600000	MDG støtter og øker ordningen, men vil at den skal målrettes for det grønne skiftet i distriktene og være omfattet av bærekraftskriterier. Vi vil satse på grønn næringsutvikling over hele landet og øremerker 1960 millioner til miljøvennlig næringsutvikling, lokal bærekraft og grønne offentlig innkjøp fordelt på kap 553 post 61, 65 og 74, samt kap 554 post 1 MDG øker og legger om ordningen slik at andelen miljørettede prosjekter økes betydelig. MDG øker og omprioriterer midlene til mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling, til det grønne skiftet og sosialt entreprenørskap. MDG oppretter i 2020 en tilskuddsordning for grønne offentlige innkjøp til fylker/kommuner som gjennom strenge miljøkrav i anbudsprosesser bidrar til å redusere utslipp og forbruk – men pådrar seg ekstra kostnader ifht en mer utslippsintensiv og ressursløsende løsning. Ordningen på 500 millioner forvaltes av fylkeskommunene og DIFI (se kap 540 post 1). Offentlige anskaffelser bidrar årlig til klimagassutslipp på rundt 12 millioner tonn CO2-ekvivalenter. Klimasmarte, offentlige anskaffelser kan redusere klimagassutslippene med hele 70 prosent ifølge DIFI og Miljødirektoratet, dvs ca 8 millioner tonn CO2 årlig. En støtte til merkostnader ved miljøsmarte innkjøp kan utløse en betydelig andel av dette potensialet. MDG oppretter i 2020 et nytt utviklingsprogram for byregioner med formål å bidra til det grønne skiftet (100 millioner)
65	Omstilling	66 000	250000	MDG støtter og øker ordningen, men vil at den skal målrettes for det grønne skiftet i distriktene og være omfattet av bærekraftskriterier. MDG bevilger 50 millioner til å styrke næringsgrunnlaget for grønne arbeidsplasser. MDG oppretter en støtteordning på 100 millioner slik at alle nærområder i hele Norge kan søke inntil 300 000 kroner til omstillingsinitiativer for lokal bærekraft, av typen Bærekraftig Liv i sin barneskolekrets i Landås i Bergen. MDG oppretter en støtteordning 100 millioner for kommuner til etablering av delingsordninger
74	Klynger og innovasjon	215 954	100000	MDG støtter og øker ordningen, men vil at den skal målrettes for det grønne skiftet i distriktene og være omfattet av bærekraftskriterier. Vi vil satse på grønn næringsutvikling over hele landet og øremerker 1,2 milliard til miljøvennlig næringsutvikling, lokal bærekraft og grønne offentlig innkjøp fordelt på kap 550 post 62, 64 og 70, samt kap 553 post 60
554	Kompetansesenter for distriktsutvikling			
1	Driftsutgifter	33 343	10000	Distriktsentret jobber for å styrke kommuner og regioners evne til å utvikle attraktive og vekstkraftige lokalsamfunn. MDG vil styrke arbeidet og målrettede mot det grønne og blå skiftet, for å skape attraktive og bærekraftige lokalsamfunn.
560	Samiske formål			
50	Samisk språk, kultur og samfunnsliv	512 861	20000	Sametinget er det viktigste verktøyet for selvbestemmelse for det samiske folket og MDG vil styrke deres arbeid blant annet ved å gi økte midler til å: Opprette en sannhet- og forsoningskomisjon for å granske konsekvensene av forsoningspolitikken overfor samene og nasjonale minoriteter. Etablere et forsknings- og formidlingsprogram for et samlet samisk historieverk hvor forsoningshistorien er ett av flere tema. Styrke forskning og formidling av samisk historie, språk og kultur i universiteter, museer og kulturinstitusjoner vesentlig. Markere samefolkets dag 6 februar og arbeide for å gjøre det til en offisiell fridag i hele Norge. Arbeide for en nordisk samekonvensjon for å lette samhandling og styrke samisk kultur på tvers av landegrensene. MDG vil styrke samiske språk, blant annet ved etablering av flere språksentre, og økt støtte til oversettelse av litteratur og film, særlig for barn. Gi støtte til styrking av kvensk, lulesamisk og pitesamisk språk.
567	Nasjonale minoriteter			
60	Rom	3 617	10000	Støtte arbeid som setter søkelys på romanifolkets og romfolkets historie og kultur i Norge, inkludert språkene romanes og skandoromani. Bidra til at det norske romfolkets kultur ivaretas og videreføres. MDG prioriterer en styrking av arbeidet for å bedre levekårene for rom.
73	Kvensk språk og kultur	10 500	1000	Gi økt støtte til styrking av kvensk språk.
581	Bolig- og bomiljøtiltak			

77	Kompetansetilskudd til bærekraftig bolig- og byggkvalitet	0	25000	Stortinget har vedtatt at energibruken i eksisterende bygninger skal ned med 10 TWh innen 2030 (anmodningsvedtak 870). Staten må bidra til fylle det nasjonale kompetansebehovet for bærekraftig bolig- og byggkvalitet og MDG styrker derfor dette arbeidet betydelig.	
587	Direktoratet for byggkvalitet				
22	Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling	51 085	50000	Stortinget har vedtatt at energibruken i eksisterende bygninger skal ned med 10 TWh innen 2030 (anmodningsvedtak 870). Staten må bidra til fylle det nasjonale kompetansebehovet for bærekraftig bolig- og byggkvalitet og MDG styrker derfor dette arbeidet betydelig med en dobling av midlene med 50 millioner. MDG prioriterer spesielt kompetanseheving og forblidprosjekter innen nærnnullenergibygg, energieffektivisering som for eksempel FutureBuilt. Viktig å heve kunnskapsnivået om passivhus og energieffektivisering og videreføre engasjementet for dette blant norske håndverkere. MDG prioriterer blant annet et treårig prøveprosjekt med støtte til håndverkere som selger energieffektiviseringstiltak i eksisterende bygg. Dette virkemiddel er et supplement (og et mulig mer effektivt virkemiddel) til ENOVAs ordninger med støtte til byggeier.	
590	Planlegging og byutvikling				
61	Byvekstavtaler	21 348	100000	MDG styrker innsatsen for bærekraftig byutvikling og tar sikte på en videre opptrapping. MDG vil prioritere: - Nærmatur – støtte til konkrete verneplaner/naturrestaurering i Oslo, Bergen og Trondheim og andre byer og tettsteder - Grøntregnskap i alle byer – Oslo har det som første kommunen dette - Støtteordning til bilfrie hjertesoner rundt byskoler i hele landet	
65	Områdesatsing i byer	63 235	50000	MDG styrker KMDs arbeid med bærekraftig områdesatsning i byer samtidig som vi foreslår ytterligere områdesatsinger over kap. 1400 post 65 med 50 millioner i tillegg.	
72	Bolig- og områdeutvikling i byer	20 175	75000	MDG vil ha utvidet og videreført tiltak i Groruddalen i Oslo, indre Oslo øst, i byområder i Bergen og Trondheim med miljømessige og sosiale utfordringer. MDG legger opp til en styrket områdesatsing i Groruddalen, med mulighet for å gi tilsagn på opp til 55 millioner kroner i utover regjeringens opplegg i 2020, slik at det statlige innsatsen kommer på nivå med Oslo byråds budsjett.	
2412	Husbanken				
1	Driftsutgifter	365 288	2000	En elbil har betydelig lavere kostnader til drivstoff, årsavgift, bompenger og parkering. De Grønne vil gjøre flere personer med dårlig råd og behov for bil i stand til å kjøpe eller lease en elbil, slik at de kan spare penger, nyte godt av elbilfordelene og være med på å kutte utslipp. Vi foreslår der for en ordning med elmobilitetsstøtte for å kunne lease elbil etter modell av bostøtteordningen som kommunene og Husbanken samarbeider om. Ordningen vil fungere slik at kommunen saksbehandler, og ivaretar kontakten med søkerne som kan få rentefritt lån til å betale egenandelen på opp til 50 000 for å lease en elbil og støtte til månedlige leasingkostnader. Ordningen på 170 millioner skal forvaltes av Husbanken og innenfor den økte rammen De Grønne gir Husbanken og kommunene for å gjennomføre det grønne skiftet. Ordningen kan gi opp til 10 000 nye elbiler på norske veier i 2020.	
72	Rentestøtte	3 000	15000	MDG innfører elmobilitetsstøtte, slik at man kan nyte et elbil uten å være rik. Rentefrie lån til folk med lav inntekt til å betale egenandelen på opp til 50 000 for å lease en elbil. Ordningen kan gi 10 000 mennesker som ellers ikke vil kunne bytte fra fossilbil til elbil, betydelig lavere driftskostander på transport og gjøre at også de tar del i det grønne skiftet og elbilfordelene. Rentefrie lån til elbilleasing kan kombineres med kommunal elmobilitetsstøtte til den månedlige leasingkostnaden etter modell av bostøtteordningen (se kap 571 post 64)	
	Sum utgifter		3 015 015		
ARBEID OG SOSIAL					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
		<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>			
601		Utredningsvirksomhet, forskning mv.			
	21	Spesielle driftsutgifter	59 575	15 000	Vi setter ned et arbeidstidsutvalg for å vurdere innføring av redusert arbeidstid. Det settes også av midler for FoU knyttet til arbeidstidsreduksjoner. Vi nedsetter videre et utvalg som skal utrede hvordan borgerlønn kan organiseres.
605	Arbeids- og velferdsetaten				

	1	Driftsutgifter	12 164 655	150 000	Økte administrative ressurser knyttet til opprettelse av 1500 nye tiltaksplasser og 1000 nye tiltaksplasser for varig tilrettelagt arbeid Se kap 634. Vi styrker også NAV for å sikre bedre oppfølging av brukere som følges opp av veileder (86 mill kroner)
				500 000	Retningsfestingen skulle sikre at mennesker med funksjonsnedsettelse som trenger mer enn 25 timer assistanse i uka, og er under 67 år, brukerstyrt personlig assistanse BPA. Det ble beregnet at 14 500 personer var i denne gruppa i 2015. Per 31.12.2018 var det kun 3500 som mottok tjenester gjennom denne ordningen. Det er fremdeles få som er klar over, og/eller benytter seg av denne ordningen. En stor del av målgruppen opplever sågar at de ikke har tilgang til et fullverdig BPA-tilbud i kommunen. Dette til tross for at rettighetsfestingen skulle være et viktig bidrag til likeverd, likestilling og deltakelse i samfunnet. Det er i dag 316 flere personer som har BPA enn da rettigheten trådte i kraft 1. januar 2015. Det tilsvarer 3300 personer med BPA totalt. MDG ørmerker derfor 500 friske millioner ørmerket til BPA-ordningen.
612		Tilskudd til Statens pensjonskasse			
	1	Driftsutgifter	5 458 000	-23 000	Vi øker minstepensjonen for enslige pensjonister - se kap 2670 post 73
621		Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering			
	63	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	151 460	65 000	Ulikhetene i Norge øker, fattigdommen har økt fra 7,7 til 9,3 pst i perioden 2011 til 2015. Samtidig øker antallet barn som vokser opp i fattige familier. Vi ønsker å støtte denne gruppen.
	70	Frivillig arbeid	125 250	15 000	Vi øker bevilgningen til frivillige organisasjoners arbeid for vanskeligstilte og støtte til sosialt entreprenørskap som retter sin virksomhet mot bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon.
634		Arbeidsmarkedstiltak			
	76	Tiltak for arbeidssøkere	7 079 465	178 000	Vi oppretter 1500 nye tiltaksplasser. Fremdeles alt for mange som står utenfor arbeidslivet.
	77	Varig tilrettelagt arbeid	1 603 812	99 000	Vi øker støtten til tiltak som er rettet mot personer som mottar uføretrygd eller i nær fremtid ventes å få innvilget uføretrygd og bidrar til å legge til rette for en forutsigbar deltakelse i arbeidslivet for flere. Vi oppretter 2000 nye tiltaksplasser for personer som trenger varig tilrettelagt arbeid.
667		Supplerende stønad til personer over 67 år			
	70	Tilskudd	328 000		Vi øker minstepensjonen for enslige pensjonister - se kap 2670 post 73. Det øker bevilgningsbehovet med 3 mill kroner. Vi går videre i mot regjeringens forslag om å avvike folketrygdens særskilte bestemmelser samt å utvide bostedskravet fra 3 til 5 år. Vi reduserer derfor posten med 3 mill kroner. Nettoeffekten er derfor 0.
2620		Stønad til enslig mor eller far			
	70	Overgangsstønad	1 678 000	152 000	Vi går imot regjeringens forslag om å avvike folketrygdens særskilte bestemmelser samt å utvide bostedskravet fra 3 til 5 år. (2 mill kroner). Antallet barn som opplever fattigdom har økt jevnt siden 2000 og har nå passert 100.000 barn. Mange av disse er i familier med en eneforsørger. Vi øker derfor bevilgningen til støtte til enslig mor eller far og også stønaden til barnetilsyn for den samme gruppen.
	72	Stønad til barnetilsyn til enslig mor eller far i arbeid	122 740	100 000	Antallet barn som opplever fattigdom har økt jevnt siden 2000 og har nå passert 100.000 barn. Mange av disse er i familier med en eneforsørger. Vi øker derfor bevilgningen til støtte til enslig mor eller far og også stønaden til barnetilsyn for den samme gruppen.
2651		Arbeidsavklaringspenger			
	70	Arbeidsavklaringspenger	28 489 000	121 000	Vi går i mot regjeringens forslag om å avvike folketrygdens særskilte bestemmelser samt å utvide bostedskravet fra 3 til 5 år. Vi øker posten med 2 mill kroner. Vi reverserer regjeringens forslag om å avvike ung-uføre tillegget til arbeidsavklaringspenger.
2655		Uførehet			
	70	Uføretrygd	100 699 500	185 000	Vi øker minstepensjonen for enslige pensjonister - se kap 2670 post 73 (93 mill kroner). Vi reverserer også endringene i barnetillegget for uføre som ble gjennomført i statsbudsjettet for 2015. (89 mill kroner). Vi går videre i mot regjeringens forslag om å avvike folketrygdens særskilte bestemmelser samt å utvide bostedskravet fra 3 til 5 år. Vi øker posten med ytterligere 3 mill kroner. Totalt 185 mill kroner
2661		Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.			
	75	Bedring av funksjonsevnen, hjelpemidler	3 417 400	122 000	Reverserer regjeringens kutt til støtte til briller
2670		Alderdom			
	70	Grunnpensjon	78 750 000	-4 157 000	Gifte og samboende pensjonister har fått betydelige økte overføringer fordi avkortningen av pensjonen til denne gruppen er redusert til 90 pst. Vi øker avkortningen til 82,5%.
	73	Særtilllegg, pensjonstillegg mv.	6 410 000	301 000	Vi øker minstepensjonen for enslige pensjonister med 4000 kroner. Det fører til et økt behov på 300 mill. kroner over denne posten. Forslaget vil ha effekt over flere kapitler. Til sammen øker det utgiftene med 388 mill kr. Vi går videre i mot regjeringens forslag om å avvike folketrygdens særskilte bestemmelser samt å utvide bostedskravet fra 3 til 5 år. Vi øker posten med 1 mill kroner knyttet til dette.

2680		Etterlatte			
	73	Gjenlevendepensjon		15 000	Vi øker minstepensjonen for enslige pensjonister - se kap 2670 post 73
		Sum utgifter		-2 162 000	
FORSVAR					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg			
	1	Driftsutgifter	4 414 351	-187000	Vi gjør et generelt kutt på 150 mill, og kutter ut 37 mill som ellers ville gått til å ha amerikanske soldater på rotasjon
	47	Nybygg og nyanlegg	2 994 219	-200000	Vi gjør et generelt kutt på 200 millioner.
1734		Heimevernet			
	1	Driftsutgifter	1 439 422	100000	Vi vil prioritere Heimevernet, og foreslår en økning på 100 millioner
1790		Kystvakten			
	1	Driftsutgifter	1 184 726	100000	Kystvakta har viktige oppgaver innen miljøovervåking, søk og redning. Vi øker med til sammen 100 millioner.
		Sum utgifter		-187 000	
NÆRING					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
900		Nærings- og fiskeridepartementet			
	73	Tilskudd til Ungt Entreprenørskap Norge	30 750	5 000	Ungt entreprenørskap er et viktig initiativ for å få flere unge til å starte egen virksomhet.
	79	Tilskudd til nye næringsveier på Svalbard	0	50 000	Bevilges ekstra midler for å utvikle nye bærekraftige næringsveier på Svalbard.
		Tilskudd til nasjonalt program for leverandørutvikling			LUP spiller en viktig rolle ved å gi råd til offentlige innkjøpere og etablere møteplasser mellom offentlige virksomheter og potensielle leverandører. Vi foreslår å doble bevilgningen for å sikre en oppskalering av aktiviteten i tråd med anbefalingene fra Menon-rapporten "Incentiver og ordninger for risikoavlastning for innovative offentlige anskaffelser."
905		Norges geologiske undersøkelse			
	1	Driftsutgifter	189 300	20 000	Vi setter av 10 mill.kroner til mineralkartlegging i Sør-Norge og 10 mill. kroner til å styrke arbeidet med marine grunnkart for kystsonen.
911		Konkurransetilsynet			
	1	Driftsutgifter	120 850	5 000	Vi bevilger midler til å lage en test-arena der Fintech selskap kan prøve ut løsninger i samarbeid med Konkurransetilsynet.
950		Forvaltning av statlig eierskap			
	52	Risikokapital, Nysnø Klimainvesteringer AS	245 000	20 000	Vi setter av 20 mill kroner ekstra i risikokapital til Nysnø AS
		Risikokapital, Investinor AS			Det er behov for økt tilgang på kapital i den tidlige kommersialiseringfasen (såkalt venturekapital). Vi foreslår å gi Investinor ressurser til å investere i oppstartsselskaper med globalt potensial, særlig innenfor helse, miljøteknologi, utdanning, transport og offentlige tjenester. Det settes av 1 mrd kroner i egenkapital og 350 mill kroner til tapsdekning i 2020.
	96	Aksjer		1 000 000	Egenkapital til Investinor
2421		Innovasjon Norge			
		Innovasjon - prosjekter, fond			Vi øker støtten til bioøkonomiordningen med 20 mill kr og støtten til pilot- og demonstrasjonsprosjekter innen bioøkonomi med 30 mill kroner for å komplettere regjeringens støtte til pilotering i marin og maritim sektor. I tillegg setter vi av 20 mill kroner til et program rettet mot verdiskaping ved bruk av kulturarv.
	50		495 000	70 000	
	51	Tapsavsetning, såkornfond og koinvesteringsfond	0	50 000	Det opprettes et nytt såkornfond for helse- og velferdsteknologi på 500 mill kroner med 50/50 privat og offentlig finansiering. Setter av 10% til tapsfond
	71	Innovative næringsmiljøer	97 450	40 000	Vi setter av ekstra midler til næringsklynger og innovasjonsklynger, blant annet innenfor helse- og velferdsteknologi, marine alger og biogass.
	72	Innovasjonskontrakter	328 750	200 000	Offentlige innkjøp utgjør over 500 mrd kroner og er derfor viktig både i klima og miljø sammenheng, men også bredere ved utvikling av nye løsninger innenfor andre områder. Vi ønsker en høyere grad av offentlige innovative anskaffelser og øker bevilgningen for å bidra til dette.
NY POS	73	Arbeidstids-reduksjon	0	100 000	Støtteordning for forsøk med kortere arbeidstid i særlig belastende yrker i privat sektor
NY POS	75	Mentorordning kortere arbeidstid	0	5 000	Mentorordning for å spre erfaring fra suksessfulle bedrifter som har kortere arbeidstid (Innovasjon Norge)
	76	Miljøteknologi	565 500	250 000	Vi styrker satsingen på pilot- og demonstrasjonsprosjekter innenfor miljøteknologi. Ordningen er etterspurt og viser til gode resultater.
	77	Tilskudd til pre-såkornfond		50 000	Vi styrker satsingen gjennom presåkornfondsordningen for å utløse private egenkapitalinvesteringer i bedrifter i pre-såkornfasen.

	78	Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond	3 400	10 000	Vi øker bevilgningen for å bedre oppfølgingen av såkornfondene, i tråd med anbefalingene fra Riksrevisjonen i Dokument 3:8 (2015-2016)
	79	Skogindustri, grønn verdiskaping	0	150 000	Etablering av et nytt program for innovasjon i skogindustrien - femåring satsing
NY POS	95	Egenkapital såkornfond		250 000	Sees i sammenheng med post 51
2425		Bionova			
	50	Fond/tapsavsetning	0	100 000	Etter modell fra ENOVA vil vi starte opp BIONOVA for å systematisere innovasjonen og øke kommersialiseringer av biobasert verdiskaping. Den skal først om fremst bidra til risikoavlastning i den mest krevende utviklingsfasen i samarbeid med private aktører. Et eksempel på hva BIONOVA kan støtte er kommersialisering av alternative proteinkilder til soya i dyrefor.
	97	Egenkapital Bionova		2 000 000	Egenkapital Bionova
2428		Senter for sirkulærøkonomi			
	50	Prosjekter/fond	0	200 000	Som et ledd i satsingen på sirkulærøkonomi oppretter vi et senter for sirkulærøkonomi. Senteret skal sette bransjestandarder for resikulerte råstoffer, drive forskning, gi støtte til kommersialisering av nye og forbedrede løsninger for materialgjenvinning, og bidra til å etablere produsentansvarsordninger for diverse produkter.
	70	Tilskudd til løsninger for materialgjenvinning	0	100 000	
2460		Garantiinstituttet for eksportkreditt			
	50	Tapsfond byggelånsgarantier skipsbyggingsindustrien	0	150 000	Vi øker byggelånsgarantiordningen for skip fra verft i Norge med 2 mrd kroner og setter av 150 mill kroner i tapsfond. Det må samtidig stilles krav om null- og lavutslippsteknologi for å kunne motta garanti.
	51	Tapsfond garantiordning for fornybar kraftproduksjon i utviklingsland	0	150 000	Vi oppretter et garantifond etter modell fra den eksisterende u-landsordningen i GIEK og setter av en garantiramme på 2 mrd kroner. Det settes av 150 mill kroner i tapsfond. Fondet skal utstede garantier til fornybarinvesteringer fra norske og andre investorer i utviklingsland.
		Sum utgifter		2 310 000	

FISKERI

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
917		Fiskeridirektoratet			
	1	Driftsutgifter	417 500	30 000	Vi foreslår 20 mill kroner ekstra til å styrke fiskerioppsynet langs kysten for å hindre overfiske og ulovligheter. Vi setter også av 10 mill kroner ekstra til økt kontroll av oppdrettsnæringen
	21	Spesielle driftsutgifter	11 200	5 000	Utredning av en produksjonsavgift som gir både oppdrettere og kommuner incentiver til bruk av miljøvennlig lukket teknologi ved å åpne anlegg betaler en høy avgift direkte til staten, mens lukkede anlegg betaler en lavere avgift som går til kommunene.
919		Diverse fiskeriformål			
	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	3 000	23 400	Vi reverserer regjeringens kutt i føringstilskuddet for å fiskerierne og lokale arbeidsplasser.
	77	Investeringsstilskudd til lukkede anlegg	0	500 000	Vi jobber for en overgang til lukkede oppdrettsanlegg og vi vil etablere en ordning med investeringsstøtte til oppdrettere som går over til lukkede anlegg. Maksimal støttesats settes til 40 prosent av investeringen.
	78	Investeringsstøtte til dyrevelferdsløsninger i oppdrettsnæringen	0	120 000	Oppdrettsnæringen har i dag et alvorlig fiskevelferdsproblem. Det må iversettes et systematisk arbeid for å bedre forholdene, som for eksempel motstrømsanlegg som gir fisken et mer tilpasset miljø. Vi ønsker et spleiselag med næringen for å utvikle og investere i slike løsninger.
		Sum utgifter		678 400	

LANDBRUK

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
1112		Kunnskapsutvikling og beredskap m.m. på matområdet			

	50	Kunnskapsutvikling, kunnskapsformidling og beredskap, Veterinærinstituttet	120 606	20 000	Vi øker denne viktige posten med 20 millioner, og øremerker 5 millioner til utvikling av matmerking som gjør det lettere for forbrukerne å velge miljø- og dyrevennlig, og til utvikling av merking som viser antibiotikabruk i produksjonen, også for importvarer. Vi ønsker en styrking av Veterinærinstituttet og setter av 5 mill til mer forskning om dyrevelferd og dyrevelferdsindikatorer og 1 mill til en utredning om en mer fleksibel og finmasket slakteristruktur. Vi foreslår økte bevilgninger til gjennomføringen av den nasjonale handlingsplanen mot antibiotikaresistens (5 mill). Vi foreslår også 0,5 mill til å støtte rådet for dyreetikk. Regjeringens økning er knyttet til at hovedkontoret til Veterinærinstituttet skal flyttes til Ås i 2020, og ikke til MDGs foreslåtte tiltak.
	71	Norecopa	0	6 000	NB ikke videreført i storbud, bør med
	72	Fond for klimatilpasning og -kompensasjon	0	200 000	NB ikke videreført i storbud, bør med
1115		Mattilsynet			
	1	Driftsutgifter	1 369 024	32 000	Det er behov for en generell styrking av Mattilsynets viktige arbeid med miljø, helse og dyrevelferd for både landdyr og fisk inkludert reindriften. Vi foreslår derfor at det settes av 10 millioner til en generell styrking av Mattilsynets driftsbudsjetter og 2 millioner til å utrede etablering av et eget Dyretilsyn som erstatter Mattilsynets arbeid med dyrevelferd. Vi foreslår også 20 millioner som øremerkes til styrket tilsyn og kontroll med lakselus og rømming.
	23	Støtte til spydspissløsninger for bedre dyrevelferd i landbruket	0	30 000	Vi ønsker å etablere en ny støtteordning til spydspissløsninger for bedre dyrevelferd i landbruket. Formålet er å stimulere til at enkelte bruk kan gå foran og teste ut teknologi og driftsformer som gir bedre dyrevelferd for dyra. Høy dyrevelferd er viktig av hensyn til dyra, men også fordi norsk landbruk bør rendyrke egenskaper knyttet til høy dyrevelferd, miljøstandard og kvalitet. Støtten skal utgjøre den statlige delen av et spleiselag mellom stat og bonde og kan gå til både til investeringer og til driftstilskudd i en avgrenset periode. Vi ser for oss en opptrapping hvis prosjektet er vellykket det første året.
1136		Kunnskapsutvikling m.m.			
	50	Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap, Norsk institutt for bioøkonomi	233 816	10 000	Vi foreslår å opprette et eget program for agroøkologisk forskning under NIBIO.
1138		Støtte til organisasjoner m.m.			
	71	Internasjonalt skogpolitisk samarbeid - organisasjoner og prosesser	1 298	3 000	Vi ønsker å øke aktivitetsnivået og den norske innsatsen.
	73	Sentre for hjemløse dyr i de største byene	0	25 000	Vi vil støtte kommunalt og frivillig arbeid med å ta imot hjemløse dyr.
1139		Genressurser, miljø- og ressursregistreringer			
	71	Tilskudd til genressursforvaltning og miljøtiltak	30 205	10 000	Vi setter av midler til styrking av bønders arbeid med bevaring av plante- og dyregenetiske ressurser.
1140		Høstbare viltressurser - forvaltning og tilskudd til viltformål (Viltfondet) m.m.			
	1	Driftsutgifter	16 000	5 000	Vi foreslår å øke med 5 millioner til å styrke den lokale villaksforvaltningen.
1142		Landbruksdirektoratet			
	50	Arealressurskart	7 676	3 000	Vi ønsker å trappe opp det viktige arbeidet med å gi skogbruket god oversikt over biologisk mangfold og naturverdier.
	51	Kornberedskap	0	50 000	Vi foreslår å starte arbeidet med å etablere offentlig beredskapslagring av korn. Ordningen bevilges 50 millioner i 2020, og trappes opp over en 5-års periode.
	60	Tilskudd til veterinærdekning	170 286	30 000	Vi vil styrke veterinærdekningen over hele landet.
	74	Kompensasjon til dyreeiere som blir pålagt beitenekt	1 000	3 000	Vi setter av midler til dyrevelferdstiltak for de besetningene som ikke kan bruke gårdens beite/beiterett.
1149		Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket			
	71	Tilskudd til verdiskapingstiltak i skogbruket	79 774	0	Vi opprettholder bevilgningen, men foreslår at midlene ikke skal kunne brukes til å bygge nye skogsbilveier i sårbare skogsområder eller områder med særlige naturverdier.
	72	Tilskudd til økt bruk av tre	0	60 000	Vi setter av midler til trebasert innovasjon for å øke trebruken i Norge.
	73	Tilskudd til skog-, klima- og energitiltak	38 944	2 000	Vi er mot lettere planting fordi det har negative miljøkonsekvenser, og trekker derfor midlene til dette ut av denne posten. Isteden ønsker vi støtte til plukkhogst og til å la gammelskog stå.
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.			
	21	Spesielle driftsutgifter	14 533	240 000	Vi fjerner bunnfradraget for rett til tilskudd over jordbruksavtalen, for å tilrettelegge for de minste brukene. Samtidig ønsker vi å innføre et høyt tak på areal, for å stimulerer til små og mellomstore bruk.
	50	Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond (LUF)	1 250 553		Vi opprettholder bevilgningen, men øremerker 10 mill til satsningsprogram for andelslandbruk, besøksgårder og urban dyrkning. Vi endrer samtidig tilskuddregimet generelt slik at forgrunnlaget legges til grunn ved tildeling av investeringsmidler til driftsbygninger.
	74	Direkte tilskudd	9 404 044	350 000	Vi øker tilskuddsrammen og legger inn driftsvansketilskudd. Vi vil prioritere økt beitetilskudd, areal- og kulturuppløstiltak, støtte til regionale miljøprogram og støtte til økologisk drift.

Sum utgifter			873 000		
Inntekter (i tusen kroner)					
4115	Mattilsynet				
	1 Gebyr m.m.	199 828 (+1 124)	-14 000	Vi fjerner kontrollgebyret for økologisk landbruk.	
	Sum inntekter		-14 000		
	Sum netto		887 000		
OLJE OG ENERGI					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
Utgifter (i tusen kroner)					
1800		Olje- og energidepartementet			
	72	Tilskudd til olje- og energiformål	4 500	-4 000	Prosjekt for å gjøre petroleumssektoren mer konkurransedyktig kuttes.
1810		Oljedirektoratet			
	1	Driftsutgifter	309 500	-30 000	Effektivisering som følge av lavere aktivitet på sokkelen.
	21	Spesielle driftsutgifter	69 000	-69 000	Klimaet tåler ikke at vi leter etter mer olje og gass. Vi kutter derfor bevilgningen.
	23	Oppdrags- og samarbeidsvirksomhet	119 000	-30 000	Deler av bevilgningen er knyttet til OEDs samarbeidsavtale med Norad om rådgivning innenfor petroleumshandling for utviklingsland og kuttes ikke.
1815		Petoro AS			
	70	Administrasjon	360 000	-360 000	Effektivisering som følge av lavere aktivitet på sokkelen (50 mill. kroner). Petoros aktivitet flyttes til SDØE.
1820		Norges vassdrags- og energidirektorat			
	22	Flom- og skredforebygging	220 000	137 000	Regjeringen kutter i bevilgningene til tross for at NVE anslår behovet til å være sju ganger det regjeringen foreslår i 2020. Vi reverserer kuttet og øker tilskuddet med ytterligere 100 millioner.
	60	Tilskudd til flom- og skredforebygging	66 000	400 000	NVE anslår behovet for flom- og skredforebygging til å være sju ganger det regjeringen foreslår i 2020. Vi øker derfor tilskuddet betydelig.
	73	Tilskudd til utjevning av overføringstariffer	0	10 000	Vi ønsker en gradvis nedtrapping av overføringstariffene og ikke en avviking.
1830		Forskning og næringsutvikling			
	50	Overføring til Norges forskningsråd	765 000	40 000	Vi omdisponerer de 195 millionene som går til petroleumsforskning (Petromaks 2, Demo 2000 og Petrosenter), til forskning på mer miljøvennlige energikilder, blant annet havvind.
1840		CO2-håndtering			
	72	Fullskala CO2-håndtering	215 000	3 000 000	Vi setter av 3 milliarder til et fond for CCS ved Klemetsrud og Brevik.
1850		Havvind			
	50			1 000 000	De Grønne ønsker en storsatsing på onshore vind, både bunnfast og flytende. Vi setter av til sammen en milliard kroner hvert år fram mot 2030 til å etablere en sektoravtale for havvind, der norske myndigheter støtter utbygging av havvind etter modell fra den britiske Offshore Wind Sector Deal. Målet er 100 TWh havvind på norsk sokkel innen 2030. Vi vil etablere et innovasjonsprogram for å styrke konkurransekraften til leverandøri industrien, for eksempel i regi av Energi 21. Vi vil styrke regionale klynger, og vi vil ha tydelige forpliktelser om å utlyse nye prosjektområder for havvind der staten tar en vesentlig del av risikoen, for eksempel gjennom et auksjonssystem støttet av såkalte Contracts for Difference.
2440		Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten			
	30	Investeringer	28 000 000	-1 000 000	Vi legger til grunn at en gradvis nedtrapping av oljeaktiviteten også vil redusere investeringsnivået til SDØE. Om lag 615 mill. kroner av samlet investeringsanslag er knyttet til prosjekter som ennå ikke er besluttet igangsatt.
Sum utgifter			3 194 000		
Inntekter (i tusen kroner)					
5440		Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten			
		3 Lete- og feltutviklingsutgifter	-2 100 000 (0)	900 000	Vi avviker lete- og feltutvikling. 1,2 mrd er allerede forpliktet.
		Sum inntekter		900 000	
		Sum netto		4 094 000	
MILJØ					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
Utgifter (i tusen kroner)					
1400		Klima- og miljødepartementet			
	1	Driftsutgifter	293 006	40 000	Generell styrking av KLD fordi miljøforvaltningen skal løse mange utfordringer der måloppnåelsen er svak. (10 mill) tillegg vil gi mer til kontrolltiltak i snøscoterløyper (10 mill) og sette av 15 mill til å styrke plankompetansen i KLD. Det legges inn 5 mill til en NOU inspirert av den svenske miljømålsutredningen.

28

	21	Spesielle driftsutgifter		102 724	23 100	Som del av en større satsing på grønt skifte i kommunene foreslås et introduksjonsprogram og en permanent kompetansebase for miljørådgivere. Når en miljørådgiver tiltrer skal det gjennomføres et kurs som b.la gir faglig oversikt og innføring hovedmålene i norsk miljøpolitikk. Vi setter også av 10 ekstra millioner til Difi for å styrke arbeidet med grønne offentlige innkjøp.
	22	Framtidsombud		0	500	Det avsettes 0,5 mill til å forberede etablering av Framtidsombud med ansvar for å sikre bærekraftig utvikling og grunnleggende rettigheter for våre etterkommere.
	51	Den naturlige skolesekken		10 169	3 000	De Grønne ønsker å satse på kunnskap om bærekraftig utvikling, og ønsker en styrking av denne ordningen.
	52	Miljøkompetanse for arbeidslivet		0	10 000	Vi vil styrke miljøkompetansen i handels- og tjenestenæringene, og setter av 10 mill til et pilotprogram rettet mot innkjøpere og kundebehandlere.
	53	Utvikling av klimabudsjett og -regnskap		0	5 000	MDG ønsker å gjøre Regjeringen rustet til å legge fram et klimabudsjett i tråd med Klimalovens § 6.
	63	Miljørådgivere i kommunene		0	300 000	De Grønne mener alle norske kommuner må ha en minst én ansatt miljørådgiver for å styrke arbeidet med blant annet å stanse tap av biologisk mangfold, etablering av klimabudsjetter og reduserte utslipp fra transport.
	64	Støtte fellesgrill		0	5 000	Engangsgrill er et forsøplingsproblem og skaper brannfare. De Grønne foreslår derfor at det etableres en tilskuddsordning for etablering av fellesgrill i parker og viktige friluftsområder, som kommuner og andre aktører kan søke på.
	65	Områdesatsing i byer		0	80 000	Vi foreslår en storsatsing på bærekraftige lokalmiljøer med økt biomangfold, flere grøntområder og attraktive sosiale byrom etter modell fra blant annet Grorudalssatsingen. Miljø, livskvalitet og møteplasser er sentrale målsettinger. Vi setter av 30 millioner som øremerkes til et områdeløft for Oslo Sør.
	70	Frivillige miljøorganisasjoner og allmenntilgjengelige miljøstiftelser		52 541	5 254	Miljøorganisasjonene representerer viktige samfunnsinteresser. Vi foreslår en 10 pst økning i bevilgningene, som fordeles etter samme kriterier som øvrig støtte.
	71	Internasjonale organisasjoner		89 371	6 000	Internasjonalt samarbeid er avgjørende for å nå miljø- og bærekraftsmål, og vi ønsker å øke støtten til dette arbeidet.
	74	Tilskudd til AMAP		5 002	1 000	Norge er forpliktet til å støtte arbeidet med miljøovervåking i Arktis. De Grønne ønsker å styrke dette arbeidet.
	76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak		101 328	35 000	Vi foreslår en generell styrking av nasjonalt og internasjonalt miljøarbeid med 15 mill. I tillegg øremerkes 5 mill ekstra til oppfølging av Aichi-målene, 5 mill ekstra til den naturlige skolesekken og 10 mill ekstra til kulturminneforvaltning.
1410		Kunnskap om klima og miljø				
	21	Miljøovervåking		268 937	100 000	Norsk naturforskning er i dag svært mangelfull. Det er behov for å etablere ny overvåking i økosystemer med lite kunnskap, og det er behov for å overvåke flere artsgrupper. Både nærings- og naturinteresser trenger kunnskapen.
	22	Miljøkartlegging		122 208	35 000	De Grønne ønsker å styrke satsingen på økologisk grunnkart, og setter av 35 millioner til dette.
	23	MAREANO		45 577	12 000	MDG ønsker en satsing på bioøkonomi, og marin bioprospektering er en viktig del av dette. MAREANO har viktig erfaring og metodikk som kan brukes i et større program for marin bioprospektering. Vi foreslår derfor en ytterligere styrking av denne posten.
	25	Ny post: Følgforskning av økologisk tilstand			20 000	Ses i sammenheng med post 21. I tillegg til overvåking av tilstand, påvirkningsfaktorer og etablering av god datainfrastruktur, trengs følgforskning til overvåkingene for å kunne analysere og finne årsaker til de endringene som skjer. Vi foreslår derfor å opprette en ny post til dette formålet.
	50	Basisbevilgninger under Norges forskningsråd til miljøforskningsinstituttene		200 961	40 000	Vi vil styrke basisbevilgningene direkte til instituttene betydelig for å styrke kunnskapsgrunnlaget om natur og miljø.
	51	Forskningsprogrammer m.m.		0	54 000	Vi setter av 30 millioner til økt forskning på biologisk mangfold, 20 millioner til et syntesesenter for miljø, og 4 millioner til forskning på alternativer til torv.
	53	Internasjonalt samarbeid om miljøforskning		7 083	10 000	Vi vil styrke miljøforskning på klimaendringer, naturmangfold og utvikling av en internasjonal bioøkonomi.
	70	Nasjonale oppgaver ved miljøforskningsinstituttene		38 007	10 000	Det trengs flere nasjonale forskningsprogrammer på feltet.
	73	Infrastrukturtiltak til miljøinstituttene		0	5 000	I tråd med økt aktivitet på andre poster økes også tilskudd til infrastrukturtiltak.
1411		Artsdatabanken				
	1	Driftsutgifter		32 587	15 000	Vi vil styrke Artsdatabankens arbeid med å utvikle kunnskap om naturmangfoldet i Norge
	21	Spesielle driftsutgifter		7 122	3 000	Vi vil styrke Artsprosjektet, som har gitt gode resultater og vil være en nøkkel til ny kunnskap om det norske arts mangfoldet.

29

	70	Tilskudd til arter og naturtyper	29 666		På denne posten gis tilskudd til arbeid i regi av f.eks frivillige organisasjoner som vil bidra til å styrke kunnskapen om naturmangfold i Norge.
	71	Kvalitetssikringssystem	0	5 000	Et kvalitetssikringssystem er nødvendig for å heve kvaliteten på de naturfaglige undersøkelsene i utbyggingssaker, og kan være et sentralt bidrag til en kunnskapsbasert forvaltning som sikre verdifulle naturtyper og arter.
1420		Miljødirektoratet			
	1	Driftsutgifter	712 534	40 000	Miljøfeltet har store uløste utfordringer. Kapasiteten til Miljødirektoratet må økes for å stoppe nedbygging av natur, utslipp, forurensing og miljøgifter i mat og andre produkter, forbedre skogvernet samt for å styrke forbrukerinformasjonen.
	21	Spesielle driftsutgifter	306 097	106 000	Vi ønsker å styrke Miljødirektoratets arbeid kraftig. Det gjelder blant annet kartlegging av arter og naturtyper, myrvern og utredning av nye marine verneområder.
	22	Statlige vannmiljøtiltak	242 770	32 000	Vi setter av midler til å opprettholde og styrke stillinger med dedikerte fagfolk i vannområdene og vannregionene for å sikre tiltaks gjennomføring og kunnskapsforbedring.
	25	Restaurering av forringede økosystemer	0	100 000	Vi vil etablere et program for restaurering og reetablering av våtmarker, naturskog og andre viktige naturtyper, og ha som mål at 15 prosent av forringede økosystemer skal restaureres innen 10 år. Dette er nødvendig for å innfri Norges og FNs mål om å stanse tap av arter og for å innfri innfri Aichi-målene som Norge har sluttet seg til der det slås fast at 15 prosent av verdens forringede økosystemer skal restaureres. Eksempler på mulige tiltak: Restaurering av natur og opplevelsesverdier i Osloområdet og andre viktige friluftsområder, eller avtaler om mer skånsom skogsdrift, reetablering og gjenoppbygging av fiskebestander m.m.
	30	Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder	30 167	60 000	Flere friluftsområder må beskyttes for å sikre nærmaturen i pressområder mot bit for bit-nedbygging. Vi setter av 60 mill til dette. 13 millioner øremerkes sikring (kjøp og avtaler) av friluftslivsområder. Forslaget kan sees i sammenheng med MDGs forslag om å etablere en nærnaturlov.
	31	Tiltak i verneområder	89 419	20 000	Ifølge Miljødirektoratet er nesten en tredjedel av norske verneområder truet av mangel på skjøtselstiltak. Slike tiltak er nødvendige for å hindre gjengroing, fjerning av fremmede organismer og søppel. Miljømyndighetene skal ha et særlig ansvar for vernede områder.
	32	Statlige erverv, fylkesvise verneplaner	0	20 000	Nesten en tredjedel av norske verneområder er truet av mangel på skjøtselstiltak. Derfor ønsker De Grønne å styrke dette arbeidet.
	33	Statlige erverv, nytt vern	0	80 000	Aktiviteten på posten har vært liten i etter mange år med få verneinitiativer, og regjeringen foreslår nå å fjerne den helt. Vi foreslår drastisk økning av innsatsen. I 2020 ønsker vi å komme i gang med å verne resten av Norges villmarkspregede områder. Det settes av 80 millioner kroner til dette formålet.
	34	Statlige erverv, nasjonalparker	2 053	50 000	Vi vil vi få på plass nasjonalparker på Lofotodden, Prekestolen og Østmarka, sette i gang en ny nasjonalparkplan og kartlegge mulighetene for å etablere store sammenhengende nasjonalparker på tvers av landegrensene, særlig på Nordkalotten.
	35	Statlige erverv, skogvern	454 612	315 000	Vi øker bevilgningene til skogvern kraftig, med sikte på å nå målet om at 10 prosent av den produktive skogen skal vernes. Vern av den mest artsrike og diverse skogen i Norge er et avgjørende grep for å stanse tap av naturmangfold.
	36	Statlige erverv, marint vern	6 200	20 000	Vi setter av 20 millioner til eget program for etablering av marine nasjonalparker.
	38	Restaurering av myr og annen våtmark	16 625	12 000	Å restaurere myrer og annen våtmark er et viktig klimatilpassingstiltak, og vil motvirke klimaendringer fordi myr tar opp karbon. Vi reverserer derfor regjeringens kutt, og øker bevilgningen på posten med ytterligere 5 millioner.
	39	Oppryddingstiltak	12 483	30 000	Vi trenger en mangedobling av innsatsen for opprydding av forurenset sjøbunn og andre giftutslipp. Vi foreslår en betydelig økning i denne bevilgningen som starten på en større opptrapping.
	61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpassing	187 832	400 000	Ordnningen omfatter tilskuddsordningene Klimasats (tilskudd til kommuner for å kutte utslipp) og tilskudd til klimatilpassingstiltak i kommunene. Vi mener det er behov for en kraftig økning i bevilgningene på denne posten.
	65	Tiltak i kommuner med ulovet i Hedmark, Akershus og Østfold	20 560	15 000	Vi mener satsingen må økes noe og setter av 15 millioner kroner ekstra.
	69	Oppryddingstiltak	74 962	200 000	Sees i sammenheng med post 39 og 79 som også handler om å rydde opp i forurenset sjøbunn og jord. Det samlede behovet opprydding i forurenset sjøbunn og jord er stort, og vi foreslår derfor en kraftig økning i bevilgningen.
	70	Tilskudd til vannmiljøtiltak	40 792	75 000	Vi ønsker å styrke arbeidet med gjennomføring av kostnadseffektive miljøtiltak for å nå miljømålene i vannforvaltningsplanene, og øker derfor bevilgningen.

	71	Marin forsøpling	70 290	83 000	Vi setter av 30 mill. for å etablere "Fishing for litter" som en landsdekkende og permanent belønningsordning som gir fiskere incentiver til å levere avfall. Vi øker bevilgningen til regjeringens etablerte tilskuddsordning med 50 mill. Vi setter av 3 mill til utredninger av en profesjonell ryddetjeneste for marint avfall, en innføring av produsentansvar for fiskeritstyr, og andre løsninger som sikrer at utstyr som brukes i fiskerivirksomhet returnes til land.
	72	Erstatning for beitedyr tatt av rovilt	141 361	0	MDG ønsker en omlegging til en provenytnøytral og risikobasert erstatning i ulvesonen.
	73	Tilskudd til rovilttiltak	80 426	45 000	Vi mener samfunnet må ta et felles ansvar for arbeidet med å forebygge tap av beitedyr til rovdyr og foreslår en kraftig styrking av det forebyggende arbeidet i alle områder der bønder opplever betydelige tap. Vi foreslår å sette 40 millioner ekstra til eksisterende ordninger, samt 5 mill til et nasjonalt program for systematisk utvikling av skadeforebyggende tiltak.
	77	Diverse organisasjoner og stiftelser m.m.	15 416	8 000	Generell økning til å styrke organisasjoner som spiller en viktig rolle for natur og friluftsliv, som Hold Norge Rent, Soppkontrollen og videreføring av tilskuddsordningen "Miljø nær folk". Vi setter også av 4 millioner ekstra til stiftelsen Miljøfyrtårn.
	78	Friluftformål	183 891	98 000	SSB-rapport 2015 viser at helseutgiftene har økt med 50 mrd på 3 år. Mer friluftsliv kan realisere store gevinster. Vi foreslår en innsatspakke der tilskuddet til friluftsliv økes med totalt 98 millioner. 30 mill til tilrettelegging av friluftslivsområder; 10 mill til stisatsning, som er et hovedtiltak i handlingsplanene for friluftsliv; 5 mill til skjærgårdstjenesten; 30 mill til aktivitetstiltak, hvorav 5 mill til aktivitetstiltak innvandrere; 10 mill til nasjonal turportal; styrke friluftslivsorganisasjoner og friluftsråd med 10 mill; 3 mill til politprosjekt med kommunale aktivitetsråd.
	80	Tilskudd til å hindre utslipp av gummigranulat og andre mikroplastutslipp	0	35 000	Vi vil etablere en tilskuddsordning for å støtte tiltak som reduserer utslipp av mikroplast. Vi vil blant annet støtte forsøksordninger med andre materialer enn gummigranulat i kunstgressbaner, eller tiltak som kan redusere mikroplastutslipp fra bildekk, tekstiler, maling og andre større utslippskilder. Mange kommuner og idrettslag ønsker å bidra i dette arbeidet og vi ønsker å senke terskelen ved at staten blir med på spleiselaget. Ordningen kan evt samkjøres med tilskuddsordningen mot marin forsøpling som ligger under kap 1420, post 71.
	81	Naturarv og kulturlandskap	66 311	35 000	Vi vil legge til et nytt formål i arbeidet med verdensarvområder og kulturlandskap, nemlig å stoppe tapet av naturmangfold i verdensarvområder og kulturlandskap gjennom aktiv skjøtsel. 5 mill. øremerkes også satsing på villrein. I tillegg ønsker vi en kraftig opptrapping av antallet utvalgte kulturlandskap.
	82	Tilskudd til truede arter og naturtyper	45 355	60 000	Det er nødvendig å iverksette langt flere redningsaksjoner for truede arter og naturtyper i Norge. Det har ikke blitt iverksatt nye handlingsplaner siden 2013. Vi foreslår at dette arbeidet styrkes med 60 mill. kroner, fordelt på 25 mill. kroner som øremerkes konkret oppfølging av eksisterende handlingsplaner, 25 mill. kroner som øremerkes utvikling av nye faggrunnlag og handlingsplaner, samt 10 mill. kroner som øremerkes oppfølging av tiltak for sjøfugler.
	84	Internasjonalt samarbeid	5 508	3 000	Norge er medlem i en rekke viktige internasjonale organisasjoner på miljøområdet. De Grønne mener at vi bør bidra med mer prosjektfinansiering, blant annet av det internasjonale naturpanelet IPBES.
	85	Naturinformasjonssentre	75 413	8 000	Vi foreslår en generell styrking av denne posten for å kunne styrke arbeidet med formidling av naturkunnskap, samt sikre tilstrekkelige midler til å finansiere oppstart av et kunnskapsenter for laks og vannmiljø i Tana slik stortingsflertallet har lovet. I tillegg setter vi av penger til oppstart av Østmarka nasjonalparksenter i tråd med MDGs ønske om å etablere Østmarka nasjonalpark.
1428		Enova SF			

	50	Overføring til Klima- og energifondet	3 184 450	5 200 000	Vi trapper opp støtten til Enova krattig, fordelt på følgende områder: - 1 mrd til et fond der privatpersoner kan søke om for å redusere sitt klimaavtrykk. Eksempler på tiltak man kan søke om støtte til er solcellepaneler, energisparingstiltak, energirådgivning, elsykler og ladestasjoner i borettslag. - 3 mrd til elektrifisering av kystflåten, landstrøm, hydrogenstasjoner fra fornybar energi, øremerket satsing på omlegging til utslippsfri fiskeflåte og oppdrettsnæring, samt elektrifisering av fritidsbåter. - 350 mill til å øke rammen for å støtte industrien i omlegging til lavutslippsløsninger - 300 mill til utbygging av 1000 hurtigludere over hele landet - Oppstart av et nytt biogassprogram som bl.a. skal støtte opprettelse av biogassanlegg
1471		Norsk Polarinstittutt			
	21	Spesielle driftsutgifter	83 238	10 000	Norsk Polarinstittutt har ansvaret for forskning på arktiske pattedyr, men det er ikke blitt satt av tilstrekkelige midler over statsbudsjettet til at det har vært mulig å drive tilstrekkelige forskning på ishavhengige pattedyr i Arktis. Vi foreslår derfor en økning på 10 millioner på posten.
1474		Fram - Nordområdesenter for klima- og miljøforskning			
	50	Tilskudd til statlige mottakere	23 891	5 000	Vi ønsker å styrke dette viktige arbeidet.
	70	Tilskudd til private mottakere	28 812	5 000	Vi ønsker å styrke dette viktige arbeidet.
1481		Klimakvoter			
	26	Innkjøp og sletting av kvoter i ETS-systemet	0	259 000	Vi setter av 259 millioner til å kjøpe til og slette kvoter i EUs kvotesystem tilsvarende en million tonn CO2. Vi legger til grunn en kvotepris på 25,5 Euro per tonn og en valutakurs på 10,15 NOK per Euro.
1482		Internasjonale klima- og utviklingstiltak			
	1	Driftsutgifter	99 573	3 000	Vi styrker driftsbudsjettet i tråd med økte ambisjoner for regnskogsatsingen og etablering av en ny global finansieringsordning for livet i havet.
	73	Klima- og skogsatsingen	3 081 543	370 000	Klima- og skogsatsningen gir gode resultater og kan oppnå enda mer med økt støtte.
	74	Internasjonal finansieringsordning for livet i havet	0	200 000	Det bør etableres en ny global finansieringsordning for livet i havet, gjerne etter modell fra REDD. Bestandene av marine arter er halvert siden 1970, ifølge WWFs Living Blue Planet Report, med klimaendringer og havforsuring, forurensing, ødeleggelse av viktige leveområder og overfiske som viktige årsaker. Et koordinert internasjonalt krafttak for å styrke forvaltningen er nødvendig for å unngå kollaps i marine økosystemer. Norge har stor kompetanse på økosystembasert havforvaltning og mulighet til å ta ledelsen for å styrke forvaltningen globalt, regionalt og nasjonalt i utviklingsland.
		Sum utgifter		8 824 854	
HELSE					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
700		Helse- og omsorgsdepartementet			
	1	Driftsutgifter	240 179	-100 000	Vi vil utrede en mer omfattende omsorgslønn for å gi folk en reell mulighet til å ta hånd om sine nærmeste dersom de ønsker det. Vi vil også utvikle et rammeverk for verdsetting av helseeffekter, for å kunne gjøre samfunnsøkonomiske analyser av helseiltak og utrede om ulike modeller for regulert omsetning av lettere rusmidler som i dag er illegale kan bidra til redusert rusbruk, avhengighet, kriminalitet og andre skadevirkninger. Utredningene skal gjøres innenfor rammen av regjeringens budsjettforslag. Samtidig kutter vi ekstern konsulentbruk med 250 mill.
701		E-helse, helseregistre mv.			
	21	Spesielle driftsutgifter	486 537		Setter av 5 mill. innenfor rammen til å utrede muligheten for å gjøre videosamtale godkjent til psykiatrisk behandling på DPS-nivå, på lik linje med fysisk oppmøte og telefonsamtale.
702		Beredskap			
	21	Spesielle driftsutgifter	25 426	5 000	Styrking i tråd med vårt ønske om å styrke beredskapen i alle sektorer.
714		Folkehelse			
	60	Kommunale tiltak	94 813	20 000	Program for folkehelsearbeid i kommunene startet i noen fylker i 2017 og skal omfatte alle fylker i løpet av 2022. Vi ønsker en raskere innfasing og setter av 20 mill. til dette formålet.
	70	Rusmiddeltiltak mv.	133 966	7 000	Styrker tilskuddsordningen for frivillig rusmiddelforebyggende innsats.
	74	Skolefrukt mv.	20 565	541 000	Vi finansierer gratis frukt og grønnsaker i grunnskolen, samtidig som vi fjerner moms for frukt og grønt.
	75	Tilskudsordning for skolemat i grunnskolen		250 000	Vi oppretter en tilskudsordning kommuner kan søke på for å gradvis innføre gratis skolemat i grunnskolen.

	79	Andre tilskudd	65 146	15 000	Vi øker tilskuddet til Psykisk helse i skolen med 10 mill og setter av 5 mill for å øke ordningen for flere aktører.
732		Regionale helseforetak			
	70	Spesielle driftsutgifter	19 401		Potensialet for mer effektiv utnyttelse av arbeidskraft er langt på vei utløst. Ytterligere produktivitetsvekst for å møte den demografiske utviklingen uten å kompromisse på kvaliteten forutsetter investeringer i sykehusbygg og medisinskteknisk utstyr. Vi reverserer derfor regjeringens avbryttingsreform (tatt i egen post) og setter av 500 mill. i friske midler gjennom basisbevilgningene, for å gi rom til investeringer og kompetanseutvikling og bedre tjenester. 90 mill. kuttet ved å redusere konsulentbruken med 10 %.
	70	Særskilte tilskudd	945 110	25 000	Vi øker tilskuddet til oppfølging av Nasjonal strategi for persontilpasset medisin med 5 mill. I tillegg setter vi av 20 mill. til utfasing av fossil energi som oppvarming i offentlige bygg som eies av regionale helseforetak.
734		Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustiltak			
	72	Utviklingsområder innen psykisk helsevern og rus	13 138	20 000	Vi setter av 20 mill. til et forsøksprosjekt der deltakerne får beholde en delvis oppfølging fra barne- og ungdomspsykiatrien samtidig som de fases over i voksenpsykiatrien. Målet med prosjektet er å innhente erfaringer for på sikt å innføre en permanent overgangsordning, som sikrer en smidigere overgang mellom de to systemene.
740		Helsedirektoratet			
	21	Spesielle driftsutgifter	27 441	115 000	Opprette et Nasjonalt astma- og allergiprogram etter modell fra Finland (25 mill.). Setter av 15 mill. til å opprette en forbrukerportal som gir produktinformasjon om velferdsteknologiske produkter for å øke den private etterspørselen og bruken av slik teknologi. Oppretter en tilskudsordning for privatpersoner som ønsker å tilrettelegge for en trygg og aktiv alderdom ved innkjøp av velferdsteknologiske løsninger i eget hjem (75 mill.)
761		Omsorgstjeneste			
	21	Spesielle driftsutgifter	192 152	205 000	Setter av 180 mill til livsglede for eldre-sertifisering av alle kommunale helse- og omsorgsinstitusjoner. Setter av 25 mill. til prøveprosjekter for samlokalisering av eldre og studenter.
	65	Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene	1 518 382	-1 518 382	Vi går mot forsøk med statlig finansiering av eldreomsorg, og flytter denne bevilgningen til rammetilskuddet til kommunene.
	68	Kompetanse og innovasjon	400 857	110 000	Vi setter av 100 mill. i tilskudd til utprøving av velferdsteknologi i flere kommuner, fortrinnsvis med distriktsprofil. I tillegg setter vi av 10 mill. til kompetanseheving om ernæring og aktivitet hos ansatte i omsorgstjenestene.
	71	Frivillig arbeid mv.	17 969	10 000	Øker støtten til frivillige organisasjoner som bidrar til omsorg og aktivitetstilbud for eldre og pleietrengende.
762		Primærhelsetjeneste			
	21	Spesielle driftsutgifter	121 061	20 000	Vi setter av en pott kommuner kan søke på for å ansette hygiene-sykepleiere for å jobbe med smittevernstiltak
	60	Forebyggende helsetjenester	453 458	226 000	Vi vil styrke skolehelsetjenesten og foreslår å innføre en norm på én helsesøster per 500 elev i grunnskole og videregående skole.
	63	Allmenlegetjenester	322 781	110 000	Trapper opp Alis for rekruttering av fastleger (100 mill.). 10 mill. settes av til videreutdanning innen avansert klinisk fysioterapi for sykepleiere.
	73	Seksuell helse	58 119	10 000	Setter av 5 mill til et landsdekkende forsøk med gratis langtidsvirkende prevensjon også for de under 16 år. I tillegg styrker vi seksualundervisningen for blant annet å forebygge seksuelle overgrep.
765		Psykisk helse, rus og vold			
	21	Spesielle driftsutgifter	129 598	55 000	Styrker det psykiske helsevernet i kommunene. Pengene går blant annet til etablering av flere MO-sentre, flere lavterskel substitusjonsbehandlingscentre og til å ansette flere psykologer.
	62	Rusarbeid	492 460	1 908 000	Rusreformen tåges ikke opp skikkelig av regjeringen som ikke bevilger nok til å nå stortings mål om 2,4 mrd i økte bevilgninger til rusfeltet i perioden 2016–2020. Store deler av midlene gis som frie inntekter og mange kommuner bruker pengene på helt andre formål. For å sikre at det faktisk brukes mer penger på rusfeltet øremerker MDG derfor 1908 millioner til opptrappinga i tråd med rusreformen i sin helhet over kap 765 post 62 i tillegg til regjeringens forslag på 492 millioner på denne posten. Dette medfører 1908 mill i frigjorte frie inntekter og en samlet økning på rusfeltet på 447 mill. sammenlignet med regjeringens forslag for å nå stortings mål om 2,4 mrd i økte bevilgninger til rusfeltet i perioden 2016–2020. Regjeringen har i sitt anslag for å oppfylle rusreformen, i tillegg til å regne inn frie midler som ikke kan spores til økt rusarbeid, inkludert 500 millioner til tilskudd til utleieboliger 2016-2020. MDG mener det blir feil siden det ikke er opptrapping. 36 mill innenfor posten settes av til å opprette sprøyterom i Trondheim og Stavanger.
	73	Utviklingstiltak mv.	160 503	50 000	Vi bevilger statlig støtte til psykologtjeneste for studenter som i dag finansieres gjennom semesteravgift.

	75	Vold og traumatisk stress	215 145	3 000	Utrede lavterskel hjelpetilbud for personer med seksuelle følelser for barn. Utrede modeller og pilotere hjelpelinje.
769		Utredningsvirksomhet mv.			
	21	Spesielle driftsutgifter	14 894	5 000	Vi vil styrke "Den kulturelle spaserstokken"
780		Forskning			
	50	Norges forskningsråd mv.	252 167	10 000	Vi foreslår å styrke prosjektet "Bedre helse og livskvalitet" med 10 mill.
2711		Spesialisthelsetjeneste mv.			
	71	Psykologhjelp	336 100	10 000	Utvider den øvre aldersgrensen for egenandelsfritak for psykisk helsehjelp fra 18 til 20 år.
	72	Tannbehandling	2 200 500	50 500	Reverserer regjeringens fjerning av støtte til tannregulering for pasienter i gruppe c
2751		Legemidler mv.			
	73	Fond for utvikling av legemidler	0	100 000	Den økende prisen på legemidler tører til at noen legemidler ikke tas i bruk i det offentlige eller er tilgjengelig for lavinntektsgrupper internasjonalt. Dagens patentfasiliterte monopolordnning er ikke effektiv og løser ikke de oppgavene den skal. Det er derfor nødvendig å starte utviklingen av en ny modell for FoU av medisiner. Vi foreslår å sette av 100 mill. til et fond som skal bidra til utvikling av legemidler. Å vise denne viljen og dette initiativet vil være et viktig signal overfor andre land, slik at flere går over til en slik modell for FoU av medisiner. Helsefaglige og ikke-kommersielle vurderinger skal ligge til grunn for FoU-virksomheten og de endelige legemidlene skal gjøres fritt tilgjengelig gjennom en åpen lisensiering.
		Sum utgifter		2 672 118	
UTDANNING OG FORSKNING					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S		
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
200		Kunnskapsdepartementet			
	1	Driftsutgifter	389 977 (+7 537)	5 000	Vi foreslår å kartlegge framtidig behov for høykompetent arbeidskraft, herunder IT-arbeidskraft, og utrede mulige tiltak for å tiltrekke oss nødvendig arbeidskraft
201		Analyse og kunnskapsgrunnlag			
	21	Spesielle driftsutgifter	216 285 (+175 614)		5 mill. av midlene innenfor rammen skal øremerkes til forskning på mobbing i barnehager.
225		Tiltak i grunnopplæringen			
	60	Tilskudd til landslinjer	240 373 (+9 506)	50 000	Vi setter av 50 mill. til å opprette fire profilskoler for grønn omstilling på yrkesfag - en i hver landsdel.
	61	Uteaktiviteter	0 (0)	35 000	25 mill. til støtte til til opprusting av utearealer og skolekjøkken og veiledning i skolehage for lærere og skoleledere, samt 10 mill. til et ekskursjonsfond.
	64	Tilskudd til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge	62 111 (+9 120)	30 000	Vi øker med 30 mill. for å styrke integreringen og hjelpe disse barna.
	65	Rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg	248 556 (-25 921)	85 000	Vi setter av 85 mill. til å ta igjen vedlikeholdsetterslepet på skolebygg. Arbeidet skal ha særlig fokus på å løfte miljøstandard og innelima.
	71	Tilskudd til kunst- og kulturarbeid i opplæringen	0 (0)	10 000	Hever kvaliteten i kunst- og kulturundervisning i grunnskolen.
	74	Prosjekttilskudd	9 437 (-758)	10 000	Mer enn doubler posten for å styrke arbeidet. Setter av 5 mill til organisasjonenes arbeid med fysisk aktivitet. Øker støtten til "Rosa kompetanse" og Sex og politikk" med til sammen 5 mill.
226		Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen			
	21	Spesielle driftsutgifter	1 270 426 (+124 1	289 000	Vi setter av 30 mill. kroner til å styrke tilbudet innenfor praktiske, estetiske og IT-valgfag, som for eksempel programmering. I tillegg foreslår vi å støtte faglige nettverk mellom skole og bedrifter med 5 mill. kroner, å styrke realfagsprosjektet ENT3R med 2 mill. å sette av 2 mill. til et kompetansehevningsprogram i praktisk innelimaarbeid i skolene, å sette av 10 mill. til oppfølging av ekspertgruppa for spesialundervisning, 20 mill. til en helhetlig plan for kvalitetsutvikling av PP-tjenesten og 20 mill. til lokale mobbeombud. 200 mill. i øremerkede midler til å styrke kvaliteten på PP-tjenesten.
	62	Tilskudd for økt lærertetthet	0 (0)	50 000	Vi ønsker fortgang i opptrapping mot lærernormen.
	71	Tilskudd til vitensentre	82 705 (+15 630)	10 000	Vi setter av 10 mill til regionale vitensentre, med særlig fokus på tidlig innsats og koding/programmering.
228		Tilskudd til frittstående skoler mv.			
	78	Kompletterende undervisning	23 004 (-2 321)	2 321	Reverserer regjeringens kutt for å sikre god undervisning for elever i utlandet.
231		Barnehager			
	21	Spesielle driftsutgifter	464 683 (-16 583)	180 000	15 mill. av midlene innenfor rammen skal øremerkes til arbeid mot mobbing i barnehager. 180 mill. settes av til å innføre gratis barnehage for lavinntektsfamilier. 1 mill. settes av til kurs om normer, kjønn, identitet, seksuell erfaring og inkluderende praksis i barnehager.
260		Universiteter og høyskoler			

	50	Statlige universiteter og høyskoler	36 902 096 (+1 29	266 500	Vi øker basisbevilgningene med 100 mill., setter av 85 mill. til 500 nye studieplasser innen IT og 1000 flere studieplasser innen bioøkonomi, fornybar energi, helserelevante fag og pedagogikk, samt 10 mill. til et publiseringfond for å sikre Open Access-publisering. Vi setter også av 100 mill. til å ta igjen vedlikeholdsetterslep på universitetsog høyskolebygg, med særlig fokus på økt miljøstandard og bedre innelima. Setter og av 68,5 mill til å heve undervisningskategorien for barnehageutdanning fra E til D for å styrke undervisningen der. I tillegg legger vi ned petroleumstudier (97 mill spart)
270		Studentvelferd			
	75	Tilskudd til bygging av studentboliger	822 442	55 640	Vi bygger 800 flere studentboliger enn regjeringen, totalt 3000 i 2019.
285		Norges forskningsråd			
	57	Forskning for frivillige organisasjoner	0 (0)	50 000	Vi setter av ekstra midler som frivillige organisasjoner kan søke på for å få utført forskning på egne problemstillinger. Forskningen skal utføres av regulære forskningsinstitusjoner.
920		Norges forskningsråd			
	50	Tilskudd til forskning	2 089 400 (-108 80	395 000	Styrker basisbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene med 120 mill. Styrker BIA-programmet med 50 mill. Øker FORNY2020 med 100 mill. med sikte på opptrapping til 400 mill. friske midler i løpet av perioden. 100 mill.kr til nytt forskningsprogram for å fremme utvikling av miljøeffektive produkter. 100 mill. kr ekstra til MAROFF-programmet for å utløse flere prosjekter knyttet til fremtidens nærskipsfart. Vi vil også etablere et nytt forskningsprogram for marin bioprospektering som et ledd i vår satsing på bioøkonomi og setter av 25 mill. til dette.
923		Havforskningsinstituttet			
	21	Spesielle driftsutgifter	416 600 (+10 874)	28 000	Vi styrker forskningen på tang og tare, særlig innenfor prosesseringsteknologi, bioraffinering, genetik og biologi
928		Annen marin forskning og utvikling			
	72	Tilskudd til Nofima AS	98 550 (+98 550)	50 000	Vi styrker forskningen på anvendelsen av tang og tare innen for eksempel mat, før, medisin, biokjemikalier og bioenergi
1137		Forskning og innovasjon			
	50	Forskningsaktivitet, Norges forskningsråd	241 761 (-7 117)	40 000	Setter av 6 mill. til å gjennomføre en egen avslinje for slaktekylling i Norge, som er mer robust og vokser saktere. Vi foreslår også 15 mill. til gjeninnføring av et eget forskningsprogram for økologisk landbruk, 8 mill. til forskning på alternativer til dyreforsøk og 5 mill. til et eget program for forskning på gode dyrevelferdsløsninger i oppdrettsnæringen. I tillegg foreslår vi å sette av 6 mill. ekstra til å styrke forskningen på dyr, fugler og fisk sine artstypiske behov og evne til å føle frykt og smerte.
	51	Basisbevilgninger m.m., Norges forskningsråd	187 815 (+9 779)	25 000	Vi foreslår å styrke basisbevilgningene til dem fem forskningsinstituttene under LMD (NIBIO, Nofima, Veterinærinstituttet, Norsk Senter for Bygdeforskning og SINTEF Fiskeri og havbruk) med 25 mill.
	56	Utviklingsmidler til urbant landbruk	0 (0)	20 000	Vi vil legge til rette for mer andelslandbruk, flere kolonihager, parsellok skolehager og andre former for matproduksjon i byer og tettsteder
	57	Utviklingsmidler for skånsomt skogbruk	0 (0)	10 000	Styrker arbeidet med å forbedre regelverk for miljøsertifisert skogbruk, med vekt på bevaring av biomangfold og landskapsverdier, energibruk og forbud mot giftsprøyting og kunstgjødning.
2410		Statens lånekasse for utdanning			
	50	Avsetning til utdanningsstipend	7 343 311 (+176 1	787 870	Vi fester studiestøtten til 1,3 G over 11 mnd. (252 mill.). I tillegg økes posten som følge av 1500 nye studieplasser (22,87 mill.). Vi reverserer ellers regjeringens endring fra i fjor som straffer studenter som ikke finner sitt beste studie med en gang (513 mill)
	71	Andre stipend	725 460 (-17 033)	-300	
	72	Rentestøtte	1 339 845	5 800	
	90			843 600	
		Sum utgifter		2 478 231	
<i>Inntekter (i tusen kroner)</i>					
5617		Renter fra Statens lånekasse for utdanning			
	80	Renter	5 120 420 (+263 2	5 800	
		Sum inntekter		5 800	
		Sum netto		2 484 031	
TRANSPORT OG KOMMUNIKASJON					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
1300		Samferdselsdepartementet			
	71	Tilskudd til trafikksikkerhetsformål mv.	69 000	10 000	Vi øker med 10 mill for å bedre trafikksikkerheten. Samtidig som vi gjennomfører gjennomslippsmåling av hastighet.
1310		Flytransport			
	71	Tilskud til utredning og forsøk med el og hydrogenfly	0	185 000	Vi ønsker å komme i gang med forsøk med el og hydrogenfly (der hydrogenet er produsert på fornybar energi) på det norske kortbanenettet. Vi vil ellers ha nullvekst i flytrafikken fremover utenom for nulltutslippsfly.
1320		Statens vegvesen			
	29	OPS-prosjekter	1 212 000	-300 000	Vi kutter i kapasitetøkende veivesteringer.

	30	Riksveinvesteringer	13 229 400	-1 465 000	Vi øker "kollektivtrafikk og universell utforming" med 35 mill. Vi prioriterer jernbane, kollektiv, sykkel og gange og kutter derfor 1,5 mrd her, inkludert alle ikke igangsatte prosjekter.
		Riksveinvesteringer			Omdisponerer ellers 1 mrd innenfor posten fra store veiprojekter til tiltak for fotgjengere og syklist.
	31	Skredsikring riksveier	1 080 000	200 000	Øker midlene til skredsikring og flomsikring kraftig.
	72	Kjøp av riksveiferjetjenester	1 487 900	50 000	Vi er glade for at regjeringa satser på fergetransporten, og øker med 50 millioner for raskere omlegging til elferger.
	73	Tilskudd for reduserte bompenger utenfor byområdene	1 400 000	-1 400 000	Vi fjerner ordningen.
	1321	Nye Veier AS			
	70	Tilskudd til Nye Veier AS	5 605 700	-5 300 000	Foreslår avvikling av Nye Veier AS, setter av penger til kostnader ved å reversere inngåtte avtaler.
	1330	Særskilte transporttiltak			
	60	Utvidet TT-ordning for brukere med særskilte behov	236 500	50 000	Vi trapper opp TT-ordningen med seks fylker ekstra i år slik at den kan omfatte alle fylker.
	66	Belønningsmidler til tilskuddsordninger i byområder	2 650 500	800 000	Vi ønsker heller en storsatsing på kollektiv, sykkel og gange enn reduserte bompenger, og omprioriterer midlene til det formålet. Vi mener regjeringen er alt for slapp i satsingen på bedre og bilfri transport i byene og setter av 800 mill i tillegg, totalt 1,2 milliarder i økning til kollektiv, sykkel og gange.
	71	Særskilte transporttiltak, stimuleringspakke for endret bilbruk	0	50 000	Etablerer pendler- og samkjøringsparkering og stimulerer til ulike former for bildeling.
	78	Tilskudd for reduserte kollektivpriser	0	2 200 000	Vi reduserer kollektivprisene med en femtedel og innfører gratis kollektivtransport for barn under skolealder i hele landet.
	1352	Jernbanedirektoratet			
	70	Kjøp av persontransport med tog	4 024 200	100 000	Vi setter av penger til flere avganger, for eksempel Trondheim-Oslo og Hamar-Elverum.
	71	Kjøp av infrastrukturjenester - drift og vedlikehold	8 677 500	500 000	Jernbanevedlikehold og drift må gis høyere prioritet, jfr. Riksrevisjonens rapport.
	72	Kjøp av infrastrukturjenester - planlegging av investeringer	1 602 900	1 000 000	Økningen skal brukes til å igangsette prosjektering og utredning av elektrifisering av gjenværende strekninger, hastighetsøkninger og dobbeltspor, inkludert full InterCitybygging. Inkluderer 200 mill til godstiltak. Inkluderer og utredning/ KVVU høyhastighetstog, og Hyperloop (25 mill) Oslo København.
	73	Kjøp av infrastrukturjenester - investeringer	11 569 700	400 000	400 mill. kroner til å gjennomføre ferdig utredede og byggeklare jernbaneprosjekter og får fortgang i planarbeidet. Inkludert prøveprosjekt med batteritog, kapasitetsøkende tiltak i Osloområdet (50 mill. kroner) og økte bevilgninger til sikkerhet og miljø (30 mill. kroner).
	1360	Kystverket			
	1	Driftsutgifter	1 869 000	5 000	Videre utredning av håndteringen av ubåten på Fedje, inkludert heving
	30	Nyanlegg og større vedlikehold	244 300	50 000	Begrense vedlikeholdsetterslepet på navigasjonsinfrastrukturen som godstransport på sjø er avhengig av.
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	192 500	60 000	Midler til forureningsberedskap.
	72	Tilskudd for overføring av gods fra vei til sjø	50 000	100 000	Tredobler posten for å få fart i omleggingen av godstransport til skip og jernbane.
		Sum utgifter		-2 705 000	
RAMMEOVERFØRINGER TIL KOMMUNESEKTOREN					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
571		Rammetilskudd til kommuner			
	60	Innbyggertilskudd	137 050 768	970 000	MDG øker kommunesektorens inntekter med xx mrd. kroner utover regjeringens forslag: - Vi øker kommunenes frie inntekter med 3 mrd slik at lokale prioriteringer faktisk kan bestemmes lokalt. Se MDG oversikt over hva de økte frie midlene bør brukes til på listen nedenfor. (3 mrd inkluderer 1530 mill. i økt formuskatt og fjerning av verdsettelsesrabatt, og 500 mill. frigjort ved at vi øremerker 500 friske millioner til BPA på budsjettet til Arbeids- og sosialdepartementet) - 2,1 mrd prioriteres til økte midler til kommuners og fylkers grønne næringsutvikling og bærekraftige samfunnsutvikling over hele landet på budsjettet til Kommunal- og moderniseringsdepartementet. - xx mrd i økte midler innen samferdsel, helse og omsorg, skole og energi og miljø styrker ytterligere kommunesektorens økonomi til øremerkede barnevernlike og grønne satsninger.
	60	Innbyggertilskudd	137 050 768	1 518 382	MDG reverserer ordningen med utvidet forsøk med statlig eldreomsorg og øker derfor innbyggertilskuddet med 1518 mill. kroner tilsvarende MDGs kutt på kap 761 post 65. MDG styrker i tillegg kommuneøkonomien med 500 millioner ekstra til brukerstyrt personlig assistanse (BPA) over Arbeids- og sosialdepartementet (kap 605 post 1)

	60	Innbyggertilskudd	137 050 768	-1 908 000	Rusreformen følges ikke opp skikkelig av regjeringen som ikke bevilger nok til å nå stortings mål om 2,4 mrd i økte bevilgninger til rusfeltet i perioden 2016-2020. Store deler av midlene gis som frie inntekter og mange kommuner bruker pengene på helt andre formål. For å sikre at det faktisk brukes mer penger på rusfeltet øremerker MDG derfor 1908 millioner til opptrappinga i tråd med rusreformen i sin helhet over kap 765 post 62 i tillegg til regjeringens forslag på 492 millioner på denne posten. Dette medfører 1908 mill i frigjorte frie inntekter og en samlet økning på rusfeltet på 447 mill. sammenlignet med regjeringens forslag for å nå stortings mål om 2,4 mrd i økte bevilgninger til rusfeltet i perioden 2016-2020. Regjeringen har i sitt anslag for å oppfylle rusreformen, i tillegg til å regne inn frie midler som ikke kan spores til økt rusarbeid, inkludert 500 millioner til tilskudd til utleieboliger 2016-2020. MDG mener det blir feil siden det ikke er opptrapping. MDG's prioriteringer av økte midler: - 20 millioner til frivilligsentraler som styrkes til 220 millioner (opp fra 200) - 100 millioner til å oppgradere og ta igjen vedlikeholdsetterslep i vann og avløpssystemet. Tiltak for å holde sysselsetting oppe og øke evnen til å håndtere klimaendringer - 150 millioner: Øke veiledende satser for sosialhjelp og innføre nasjonal minstenorm for sosialhjelp. - 50 mill til å ansette flere miljøarbeidere, instruktører til bedriftsbesøk og andre som vil kunne frigjøre tid i læringsarbeidet. - 50 millioner til å styrke kulturskolen - 272 millioner til bemanningsnormen i barnehagene, som KS har vært kritisk til, begynner å koste for kommunene. I 2020 er kostnaden for kommunene beregnet til om lag 272 mill. kroner. - 450 millioner til lærernormen, hvor hadde KS forventet at hele det øremerkede tilskuddet for 2019 på 1,75 mrd. kroner hadde blitt lagt inn i rammefinansieringen for 2020. Regjeringen foreslår imidlertid at bare 1,3 mrd. kroner innlemmes i kommunerammen. - 50 millioner til å styrke ordningen med omsorgslønn i kommunene. - 40 millioner til: Sette krav i avtaleverket til at alle skoler over 500 elever skal ha et årsverk til sosialpedagogisk rådgivning. Dagens avtaleverk utløser et årsverk til sosial- og yrkesrådgivning for om lag 500 elever. - 75 millioner til redusert SFO-pris for barn i lavinntektsfamilier. - 323 millioner som sikrer alle barn født i desember barnehageplass når de fyller ett år. MDG styrker kommunenøkonomien betraktelig slik at foregangskommuner hvor MDG er med å styrer vil
	64	Skjønnstilskudd	1 084 000	120 000	Elbil uten å være rik. MDG øker satsene for skjønnstilskuddet som øremerkes til en støtteordning til elmobilitet. En elbil har betydelig lavere kostnader til drivstoff, årsavgift, bompenger og parkering. De Grønne vil gjøre flere personer med dårlig råd og behov for bil i stand til å kjøpe eller lease en elbil, slik at de kan spare penger, nyte godt av elbilfordelene og være med på å kutte utslipp. Vi innfører derfor en ordning med elmobilitetsstøtte for å kunne lease elbil etter modell av bostøtteordningen som kommunene og Husbanken samarbeider om. Ordningen vil fungere slik at kommunen saksbehandler, og ivaretar kontakten med søkerne som kan få rentefritt lån til å betale egenandelen på opp til 50 000 for å lease en elbil og evt. støtte til månedlige leasingkostnader. Ordningen på 135 millioner skal forvaltes av Husbanken og innenfor den økte rammen. De Grønne gir Husbanken og kommunene for å gjennomføre det grønne skiftet. Ordningen kan gi opp til 10 000 nye elbiler på norske veier i 2019. Se også kap 2412 postene 1, 72 og 90.
	65	Regionsentertilskudd	196 855	-100 000	MDG reduserer tilskuddet som er øremerket kommuner som skal slås sammen og prioriterer i stedet å øke skjønnstilskuddet til foregangskommuner i det grønne skiftet.
	66	Veksttilskudd	203 885	100 000	For kommuner med høy vekst ønsker MDG å styrke og innrette veksttilskuddet slik at disse kommunene tilrettelegger for at nye bo-områder planlegges og bygges etter bærekraftskriterier. Det gis 5 millioner til å utvikle og implementere disse kriteriene for bærekraftig samfunnsplanlegging.
	67	Storbytilskudd	581 233	150 000	MDG utvider (Sandnes, Tromsø, Grenland og evt flere skal vurderes) til flere byer og styrker bærekraftsarbeidet i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand og Drammen
	572	Rammetilskudd til fylkeskommuner			
	60	Innbyggertilskudd	35 761 708	225 000	MDG øker lærlingstilskuddet med 10 000 per lærling og styrker faget entreprenørskap og bedriftsutvikling på videregående skoler.

	60	Innbyggertilskudd	35 761 708	-225 000	Reduserer regjeringens økning til fylkesveier gjennom rammetilskuddet til fylkeskommune og prioriterer isteden økte tilskudd til gang- og sykkelveier.
	60	Innbyggertilskudd	35 761 708	324 000	Økte tilskudd til gang- og sykkelveier. MDG femdobler beløpet til kommuner og fylker for å sette fart tempoet i utbyggingen av gang og sykkelveier. Vi ønsker en ordning for kommunale og fylkeskommunale veier for å stimulere til helhetlige sykkel- og gange-pakker i byer og tettsteder, administrert av fylkene (økning på 314 mill). Øker midlene til skredsikring og flomsikring kraftig
	60	Innbyggertilskudd	35 761 708	300 000	
		Sum netto		1 474 382	

TILFELDIGE UTGIFTER OG INNTEKTER

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
2309		Tilfeldige utgifter			
	1	Driftsutgifter	5 000 000	500 000	Vi setter av 0,5 mrd kroner for å styrke etatenes arbeid med økonomisk kriminalitet og svart arbeid. Midlene forutsettes allokert til NAV, Skatteetaten, Tolletaten, Brønnøysundregistrene, Etikkrådet for oljefondet og påtalemyndighetene.
				1 000 000	Vi er ikke enig i regjeringens osthøvelkutt. Kutt i offentlig sektor må evt komme etter nøye vurdering av en etats eller enhets arbeidsoppgaver og behov for å løse disse. Det har vært gjennomført kutt på 10,3 mrd kroner siden reformen ble lansert i 2015. Dette kan ikke aksepteres. Regjeringen forutsettes allokere midlene ut igjen der hvor ABE kuttene har blitt tatt i år.
		Sum netto		1 500 000	

STORTINGET, FINANSADMINISTRASJON MV

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
1600		Finansdepartementet			
	1	Driftsutgifter	401 600	5 000	Vi foreslår å utrede redusert MVA på serveringssteder, herunder hvordan en kan begrense det og innføre på en måte som ikke fører til mer matsvinn
		Sum netto		5 000	

STATSFORVALTNING

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
21		Statsrådet			
	1	Driftsutgifter	207 800	-2 000	Byrådet i Oslo har erstattet fossilbiler med elbiler til sin biltjeneste, uten å fire på kravene på sikkerhet. Oslo kommune slipper unna med en tredjedel av prisen, og får renere luft og lavere klimagassutslipp på kjøpet. MDG mener derfor regjeringen må følge etter og anskaffe nullutslippsbiler til statsrådenes biltjeneste, for på sikt å erstatte alle fossilbilene med nullutslippsbiler. MDG omdisponerer økningen på 5 mill. kroner til kjøp eller leasing av elbiler for regjeringen og kutter 2 millioner i driftskostnader siden det er billigere å kjøre elbil
525		Fylkesmannsembetene			
	1	Driftsutgifter	1 896 952	115 000	MDG øker fagkapasiteten på klima- og miljøområdet hos fylkemennene med 50 % for å stoppe nedbygging av natur og tapet av naturmangfoldet. 20 mill er øremerket veiledningskapasitet, så de kan følge opp utbyggingsaker godt nok. Pengene øremerkes til stillinger i miljøvernmyndighetene hos hver fylkesmann
540		Digitaliseringsdirektoratet			
	1	Driftsutgifter	233 339	20 000	Tett oppfølging av offentlige innkjøpere sin plikt til å redusere skadelig miljøpåvirkning og fremme klimavennlige løsninger. I tillegg administrasjon av en tilskuddsordning på 500 millioner (over 553 post 60) til fylker/kommuner som gjennom strenge miljøkrav i anbudsprosesser bidrar til å redusere utslipp – men pådrar seg ekstra kostnader ifht en mer utslippintensiv løsning.
544	60	Bredbåndsutbygging		50 000	MDG øker tilskuddet til bredbåndsutbygging i distriktene
		Sum utgifter		183 000	

UTBYTTE

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
<i>Inntekter (i tusen kroner)</i>					
5622		Aksjer i Avinor AS			
	85	Utbytte	208 000	208 000	Regjeringen tar 50% av overskuddet i utbytte fra Avinor. Vi velger å hente ut hele overskuddet. Vi forutsetter ellers at Avinor innenfor rammen legger en plan for innfasing av el-fly i anbudene sine.
5685		Aksjer i Equinor ASA			

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	MDG 2020	Kommentar
	85	Utbytte	20 350 000	500 000	Vi øker utbyttet fra Equinor med 500 mill kroner
		Sum inntekter		708 000	
SKATTER AVGIFTER OG TOLL					
<i>Inntekter (i tusen kroner)</i>					
5501		Skatter på formue og inntekt			
	70	Trinnskatt, formuesskatt mv. fra personlige skattytere	80 900 000	1 390 000	Øke inntektsskatten til 23 pst fra dagens 22 pst. Den totale effekten av å øke skattesatsen med 1 pst vil være 14,1 mrd kroner i 2021. Satsene for trinn 3 og trinn 4 i trinnskatten økes med 4 prosentpoeng til henholdsvis 17,2 og 20,2% og bunnfradraget økes til 72.000 kroner og trinnskattens trinn 1 settes til 200 000, mens trinn 2 settes til 300 000
	72	Fellesskatt mv. fra personlige skattytere	119 000 000	2 640 000	Formuesskatt: MDG ønsker en formuesskatt som gir mer omfordeling, samtidig som småbedrifter og vanlige folk med relativt liten formue skjermes bedre enn i dag. Vi foreslår følgende modell: Ligningsverdien på bolig nummer 2 videreføres på 90% som i regjeringens forslag. Det innføres en "trinnskatt" for formuesskatten der satsen for den statlige andelen av formuesskatten økes fra 0,15% til 0,3% for formuer større enn 10 mill. kroner og 0,5% for formuer høyere enn 50 mill. kroner. Samtidig fjernes verdsetningsrabatten på aksjer og driftsmidler. Totalt øker dette statens inntekter med 2 840 mill kroner og kommunenes inntekter med 2 230 mill kroner. Samtidig foreslår vi å øke bunnfradraget fra 1,5 mill. kr til 1,7 mill. kr. Dette reduserer statens inntekter med anslagsvis 200 mill. kr og kommunenes inntekter med anslagsvis 700 mill. kr.
				1 780 000	Vi vil begrense subsidieringen av boliglån og foreslår et tak på fradrag for renter på lån på 40 G eller mer. Det innebærer at det ikke gis fradrag for den nadelen av et lån som overstiger 3,99 mill for enslige og 7,99 for ektefeller, mens det gis normalt fradrag for den delen av lånet som er under 40G.
		Fellesskatt, rentefradrag, forbrukslån og kredittkortgjeld			Vi ser ingen grunn til at staten skal subsidiere dyre forbrukslån. Vi fjerner derfor retten til fradrag for renter på forbrukslån. Forslaget vil trolig ikke ha provenymessig effekt i 2020.
		Øke sjømannsfradraget		-51 000	Regjeringens foreslår at sjømannsfradraget videreføres med sats på 30 pst og en øvre grense for fradrag på 80 000 kr. Vi foreslår å øke satsen i sjømannsfradraget fra 30 til 35 pst og øke beløpsgrensen til 100 000 kr.
		Øke det generelle fiskerfradraget		-68 000	Vi vil bedre lønnsomheten i fiskerinæringen. Dagens grense for fiskerfradraget er på 150 000 kroner og satsen er på 30 pst. Vi foreslår at fradraget økes til 200 000 kr og satsen økes til 35 pst.
	74	Selskapskatter mv. fra upersonlige skattytere utenom petroleum	86 700 000		Vi ønsker ikke å videreføre skattefinansiert individuell pensjonssparing.
		Skattefunn			Skattefunn - refusjonssatsen settes til 25% for både SMB og større selskap. Bokført effekt i 2020 vil være tilnærmet null, mens påløpt vil være 1 300 mill kroner
		Skattefradrag (Miljøfunn)		-150 000	Vi vil prøve ut en Miljøfunn-ordning med skattefradrag for miljøinvesteringer i alle sektorer. Vi setter av en ramme på 150 mill kroner for å ta høyde for reduserte inntekter som følge av dette.
		Forskuddsskatt			Vi vil endre reglene for innbetaling av forskuddsskatt for å gjøre det enklere å være selvstendig næringsdrivende. Har antagelig ikke provenyeffekt av betydning.
		Økte avskrivninger investeringer i skip		-140 000	Maksimal avskrivningssats for driftsmidler i saldogruppe e) økes fra 14 til 20%. Det vil styrke norske verft og skipsindustri. Påløpt effekt 250 mill kr.
				500 000	Svært store summer blir i dag unndraitt beskattning, gjemt bort i skatteparadis og ikke rapportert. Vi foreslår flere tiltak for å bekjempe skattejuks i dette budsjettet. Vi legger til grunn at dette vil gi merinntekter på en halv milliard, men dette er et svært moderat anslag.
		Endrede avskrivningsregler for fossildrevne næringskjøretøy		120 000	Vi endrer avskrivningsreglene for fossildrevne næringskjøretøy. Saldogruppe c reduseres avskrivningssatsen til 20% for fossildrevne kjøretøy. Påløpt provenyeffekt vil være 570 mill kroner. (SPM 17/2019)
		Øke friinntekten i grunnrenteskatten for kraftselskap			Vi ønsker å stimulere til økte investeringer i vedlikehold, effektivisering og oppgradering av eksisterende kraftverk. Vi ønsker derfor å øke friinntektsrenten med 1 pst poeng. Provenytapet kan anslås til om lag 245 mill kroner påløpt.
		Øke det generelle jordbruksfradraget		43 000	Med regjeringens forslag for 2020 er bunnfradraget i jordbruksfradraget 90 000 kroner, øvre grense i jordbruksfradraget er 190 400 kroner, og satsen over bunnfradraget er 38 pst. Vi foreslår å sette bunnfradraget til 100.000 kr, øvre grense til 200.000 kr. og satsen til 45 pst.
		Økt jordbruksfradrag økologisk drift		1 000	Vi vil gi en ekstra økning i jordbruksfradraget for økologisk produksjon på 20 000 kroner.

5502	Finansskatt				
	Finansskatt på handel med aksjer og obligasjoner				Vi foreslår å innføre en avgift på handel med aksjer og obligasjoner. Basert på erfaringene med transaksjonsskatten i Frankrike, anslår Finansdepartementet at en avgift på 0,1 pst av verdien av de omsatte verdipapirene kan gi inntekter på 4,4 mrd kroner basert på et anslag om redusert handelsvolum på 10 pst. Vi foreslår en lav avgift på 0,06 prosent og legger til grunn at provenyeffekten dermed blir på 2,64 mrd kroner. Utrengningen er basert på tall på omsetningen fra 2015, det er derfor sannsynlig at den reelle provenyeffekten er marginalt høyere MDG 18 2015
	72	0	2 640 000		
5506	Miljøavgift på deponi av gruveavfall				
	Miljøavgift på deponi av gruveavfall				Vi foreslår å innføre en avgift på deponi på gruveavfall på 25 kroner tonnet. Vi legger til grunn tall fra Direktoratet for mineralforvaltning som viser at det oppstod 14 millioner tonn ikke-salgbare masser (ekskludert masser levert til resirkulering) i mineralindustrien i 2018.
	75	0	350 000		
5507	Skatt og avgift på utvinning av petroleum				
	Særskatt på oljeinntekter				Vi innfører et provenyneutralt skattesystem for petroleumsnæringen og fjerner mulighetene for raske avskrivninger, investeringsfradraget i særskatten og rentetillegget i fremføringsrenten. Bokført effekt i 2020 er over 7 mrd kroner, men årlige merinntekter for staten antas å være godt over 10 mrd kroner.
	72	90 600 000	7 200 000		
5508	Avgift på utslipp av CO2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen				
	CO2-avgift i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen				Vi doubler avgiften på CO2 på sokkelen. Dette vil ha begrenset effekt på utslippene det første året, vi legger imidlertid til grunn en reduksjon i utslippene på 5% i vårt anslag.
	70	5 900 000	11 800 000		
	Avgift på produsert vann				Vi foreslår en ny avgift på produsert vann i petroleumsvirksomheten for å gi incentiver til redusert utslipp av dette til sjøen. Vi foreslår 10kr/m3. Utslipp i 2018 var 133,2 mill m3. Det legges til grunn at avgiften reduserer utslippene med 25% i 2020.
	71	0	1 000 000		
5521	Merverdiavgift				
	70 Merverdiavgift	325 600 000			
			450 000		Vi avviker tax-free på tobakk (200 mill kroner) og alkohol (250 mill kroner)
			-1 650 000		Fjerne mva for kollektivtrafikk, spm 42/2019
			-3 000 000		Fjerne moms frukt og grønt
			-200 000		Fjerner mva på gjenbruk og reparasjoner av elektronikk. Anslag
			-500 000		Fjerner mva på gjenbruk og reparasjoner av klær og sko, husholdnings- og fritidsvarer. Anslag.
			1 900 000		Vi innfører vanlig moms på brus og godteri. Antar 10% redusert etterspørsel.
			-380 000		Fjerner mva på økologisk mat - Økologisk kjøtt for halv mva (12,5%) Spm.38/2019
			800 000		Vi øker moms for flytrafikk fra redusert sats 12% til generell sats 25%. Spm 43/2019
			1 000 000		Vi øker mva på kjøttvarer fra 15-20%. Spm 50/2019
			-10 000		Vi innfører mva fritak for elektriske motorbåter, elektriske båt batterier og elektriske småfly.
	Særavgift for produkter med høy miljøbelastning		3 290 000		Vi ønsker å gi incentiver til resirkulering, reparasjon og gjenbruk og innfører en særavgift for produkter med stor miljøbelastning. Provenyet anslås på usikkert grunnlag til 6,6 mrd.
	Toll på tekstiler		10 000		Reverserer regjeringens forslag om å fjerne toll på tekstiler under 3000 kroner
5526	Avgift på alkohol				
	70 Avgift på alkohol	14 500 000	600 000		Fjerne tax-free på alkohol. spm 49/2019
5531	Avgift på tobakkvarer mv.				
	70 Avgift på tobakkvarer mv.	6 700 000	1 165 000		Fjerning av tax free tobakk (425 mill kroner) og 15% økning i avgift på tobakk. spm 51 og 52/2019
5536	Avgift på motorvogn mv.				
	71 Engangsavgift	12 000 000			
			500 000		Vi reduserer vektfradraget for iadbare hybridbiler til 10%
			180 000		Vi doubler NOx-komponenten i engangsavgiften
			750 000		Trapper opp avgiften for å likestille CO2 avgiftskomponent i engangsavgiften for varebiler og personbiler. Gjør det over 2 år.
			1 500 000		Vi øker avgiftene for personbiler med 50% for alle intervaller (1 mrd kroner) samtidig som vi reduserer nederste innslagspunkt til 70 g/km
			420 000		Vi reverserer reduksjon i engangsavgiften for snøscooter og motorsykler (130 mill. kr), båt motoravgift (200 mill. kroner) og campingtilhengere (90 mill. kroner)
5538	Veibruksavgift på drivstoff				

				136 000	Vi fjerner fritak for veibruksavgift for fritidsbåter
	70	Veibruksavgift på bensin	4 900 000	2 900 000	Øker veibruksavgiften på bensin med 5 kroner. 92% er knyttet til privatbiler og deles ut igjen til Norges befolkning. Andelen av avgiftsinntekten som kommer fra næringstransporten settes av til et eget fond for næringstransport.
	71	Veibruksavgift på autodiesel	10 100 000	5 300 000	Øker veibruksavgift diesel personbiler 5 kroner og næringstransport 1,5 kroner. Deles ut igjen til Norges befolkning samt settes av til eget fond for næringstransport.
	73	Overføring til CO2-fond for næringslivet	0	-1 825 000	Etablering av et CO2 fond for næringslivet. Midlene skal nyttes til å utvikle og gå over til nullutslippskjøretøy.
	74	Klimabelønning - tilbakebetaling av avgift per capita	0	-6 375 000	Tilbakebetaling til Norges befolkning av inntekter fra økte bensin og dieselavgifter. Utbetalingen er likt beløp per capita.
5541	Avgift på elektrisk kraft				
	70	Avgift på elektrisk kraft	11 300 000	425 000	Vi øker elavgiften med 1 øre
5542	Avgift på mineralolje mv.				
	70	Grunnavgift på mineralolje mv.	1 900 000	265 000	Fjerne redusert sats for fiske og fangst i nære farvann (240 mill kroner) og fritak for gass i veksthusnæringen (25 mill kroner)
				775 000	Fjerner fritak for flytrafikk. Forventet effekt på klimagassutslipp 260-390 tusen tonn.
5543	Miljøavgift på mineralske produkter mv.				
	70	CO2-avgift	8 700 000	2 342 000	Øker CO2-avgiften til 750 kr tonnet, samtidig som vi fjerner fritak for veksthus. Effekt for bensin og diesel er tatt ut.
				338 000	Vi øker CO2 avgiften på mineralolje til innenriks luftfart til 1000 kroner per tonn. Anslått CO2 reduksjon 97-146.000 tonn.
5548	Miljøavgift på visse klimagasser				
	70	Avgift på hydrofluorkarboner (HFK) og perfluorkarboner (PFK)	390 000	70 000	Vi øker avgiften for HFK og PFK med 20%. Spm 28/2019
5549	Avgift på utslipp av NOX				
	70	Avgift på utslipp av NOX	55 000	7 000	Vi øker NOx avgiften med 20%. Spm 28/2019
5552	Avgift på lakselus i oppdrettsnæringen				
	70	Avgift på lakselus i oppdrettsnæringen	0	900 000	Oppdrettsanlegg påfører villaks og sjørøret store skader. Vi mener at forurenser bør betale. Regjeringen bes utforme en modell som gir inntekter på omlag 900 mill. kr.
5557	Avgift på sukker mv.				
	70	Avgift på sukker mv.	200 000	60 000	Vi øker avgiften på sukker med 40%. Spm 28/2019
5559	Avgift på drikkevareemballasje				
	70	Grunnavgift på engangsemballasje	2 100 000		Vi foreslår at grunnavgiften på drikkevareemballasje endres til en avgift på materialbruk som graderes etter innholdet av nytt ikke-fornybart råstoff. Gir ingen provenyeffekt.
5560	Avgift på fossil plastemballasje				
	71	Avgift på fossil plastemballasje	0	1 100 000	10 kr per kg på all fossil plastemballasje. Det forutsettes at avgiften reduserer forbruket av plast med 10% (den samlede mengden plastavfall registrert i 2017 utgjorde om lag 244000 tonn ifølge SSB). Avgift på 5 kr per tonn resirkulert plast. Avgiften må legges på alle typer plast uavhengig produsent land. Antatt iverksatt 1.7.2020. Anslått provenyeffekt 1,1 mrd kroner mill. kroner i 2020, med helårseffekt på 2,1 mrd kroner.
5561	Flypassasjeravgift				
	70	Flypassasjeravgift	1 900 000	-1 900 000	Klimabelønning. Vi deler ut flypassasjeravgiften til alle innbyggerne i Norge.356 kroner per innbygger.
	71	Flyseteavgift	0	10 300 000	Vi innfører en flyseteavgift på kr 600 per sete ved flyninger til utlandet, kr 300 per sete ved innenlandsflyninger der jernbane finnes som alternativ og kr 150 på innenlandsruoter ellers. Beregnet provenyeffekt av dette i 2014 var 10,5 mrd kroner. Vi legger til grunn at det vil kunne virke dempende på etterspørselen samtidig som vi også vet at vi vil få en vekst i flytrafikken. Avgiften forutsettes tilpasset eventuelle beskrankninger i EØS-regelverket, og forutsetter samme kompensere effekt for strekninger hvor det i dag ikke er jernbane.
		Sum netto		31 038 000	

Endringer på rammeområder				
Statsforvaltning	183 000			
Stortinget, finansadministrasjon mv.	5 000			
Familie og forbruker	2 524 700			
Kultur	485 000			
Utenriks	2 339 125			
Justis	717 900			
Innvandring, regional utvikling og bolig	3 015 015			
Arbeid og sosial	-2 162 000			
Forsvar	-187 000			
Næring	2 085 000			
Fiskeri	678 400			
landbruk	887 000			
Olje og energi	4 094 000			
Miljø	8 824 854			
Helse	2 672 118			
Utdanning og forskning	2 484 031			
Transport og kommunikasjon	-2 705 000			
Rammeoverføringer kommunesektoren	1 474 382			
Tilfeldige utgifter og inntekter	1 500 000			
Skatter	9 045 000			
Avgifter	21 993 000			
Utbytte	708 000			

VEDLEGG: UTSLIPPSBUDSJETT

Det har blitt vanskeligere å sammenligne klimamål fordi de forskjellige avtalene og klimaforlikene forholder seg til forskjellig basisår – hvilket år man skal kutte utslippene i forhold til. MDG har et mål om at vi i 2030 skal kutte utslippene våre med 60% i forhold til 1990. Dette tilsier at vi i 2030 kan slippe ut 20,5 mill. tonn i Norge.

Regjeringens framskrivninger tilsier at vi med dagens politikk og virkemidler vil ha utslipp på 45 millioner tonn i 2030. Det innebærer at vi de neste årene må kutte utslippene med ytterligere 24,5 mill. tonn. Vi har forutsatt at omtrent halvparten reduseres i kvotepliktig og halvparten i ikke-kvotepliktig sektor. I tabellene under viser vi hvordan MDGs politikk kan oppnå målet.

Klimakutt i ikke-kvotepliktig sektor med MDGs politikk

Utslipp fra	Tiltak	Anslått effekt 2030, mill. tonn CO2-ekvivalenter kuttet
Personbiler	Økt veibruksavgift, klimabelønning, 1000 nye ladestasjoner for elbil, billig elbil til lavinntektsfamilier, storsatsing på kollektivtransport	3,8
Veigående næringstransport	Økt veibruksavgift for diesel, CO2-fond for næringstransport	2,2
Ikke-kvotepliktig luftfart	Økte flyavgifter, klimabelønning for flyreiser	0,3
Innenriks skipsfart og fiske	3 milliarder til utslippsfri skipsfart gjennom Enova. Skal gå til elektrifisering av kystflåten, landstrøm, hydrogenstasjoner fra fornybar energi og omlegging til utslippsfri fiskeflåte og oppdrettsnæring.	1,5
Jordbruk	200 millioner til et klimafond for jordbruket, økt MVA på kjøtt, redusert MVA på frukt og grønt, økt utnyttelse av husdyrgjødsel og redusert matsvinn	1
Avfall	Økt satsing på sirkulærøkonomi og gjenbruk, reduserte avfallsmengder på grunn av tilrettelegging for deling og reparasjoner samt økt avgift på nykjøp	0,2
CCS ved Klemetsrud	Vi setter av 3 milliarder til etablering av karbonfangst og lagring ved Klemetsrud og Brevik. Vi legger til grunn 90 prosent CO2-fangst ved Klemetsrud.	0,36
Kutt i utslipp av HFK og PFK	Vi øker avgiften for utslipp av HFK- og PFK-gasser med 20 prosent	0,3

44

Mindre plastforbruk	Vi innfører en avgift på 10 kr per kilo for all fossil plastemballasje, og forutsetter at avgiften reduserer forbruket av fossil plast med 10 prosent.	0,1
Fjernvarme	Vi setter av 3 milliarder til et fond for CCS ved Norcem og avfallsanlegget på Klemetsrud	0,1
Andre ikke-kvotepliktige utslipp	Omfatter bl.a anleggsplasser. Kraftig økning av klimasats-ordningen og satsing på grønne offentlige innkjøp vil bidra til rask omstilling.	1,6
Sum ikke-kvotepliktig sektor		11,46 mill. tonn CO2-ekvivalenter

Klimakutt i kvotepliktig sektor med MDGs politikk

Utslipp fra	Tiltak	Anslått effekt 2030, mill. tonn CO2-ekvivalenter kuttet
Olje og gass: 60 prosent redusert produksjon innen 2030	Ingen nye investeringer, fjerne leterefusjonsordningen, doblet CO2-avgift på sokkelen	8,5
Industri og bergverk	Vi setter av 350 over Enovas budsjett til å øke rammen for å støtte industrien i omlegging til lavutslippsløsninger.	2,5
Tizir	Vi setter av 350 over Enovas budsjett til å øke rammen for å støtte industrien i omlegging til lavutslippsløsninger.	0,2
CCS ved Norcem, Brevik	Vi setter av 3 milliarder til et fond for CCS ved Norcem og avfallsanlegget på Klemetsrud. Vi legger til grunn 50 prosent reduserte utslipp ved CCS ved Norcem.	0,4
Melkøya, elektrifisere	Doblet CO2-avgift på sokkelen. Legger til grunn at elektrifisering kutter utslippene med 2/3.	0,9
Kvotepliktig luftfart	Økte flyavgifter, klimabelønning for flyreiser	0,4
Andre kvotepliktige kilder	Vi øker den generelle CO2-avgiften til 750 kroner per tonn	0,5
Sum kvotepliktig sektor		13,4 mill. tonn CO2-ekvivalenter
Sum kvotepliktig og ikke-kvotepliktig sektor		24,86 mill. tonn CO2-ekvivalenter

45

FORUTSETNINGER FOR KUTTENE

Tallene er et anslag basert på bl.a. Miljødirektoratets rapport om mulige miljøtiltak og reduksjon i utslipp mot 2030. Vi legger til grunn at vi skal ha en klimalov med årlige klimabudsjetter og regnskap, hvor Norge måler utslippsreduksjonene vi oppnår i de enkelte sektorene og fremmer nye virkemidler eller strammere virkemiddelbruk dersom vi ser at vi ikke når målene.

Transport

Vi innfører en klimabelønningsordning ved at vi øker prisen på bensin og diesel både for privatpersoner og for næringsdrivende, og ved at vi betaler ut igjen flypassasjeravgiften som klimabelønning. For privatpersoner utbetaler vi avgiftsinntektene ved å dele ut inntektene til hver enkelt innbygger. De økte avgiftene for veigående næringstransport settes inn på et fond som skal jobbe for å legge om den næringsbaserte veitransporten.

Sammen med store investeringer for å gjøre kollektivtransporten billigere og bedre, og store investeringer i jernbanen, vil dette føre til minst 60 prosent reduksjon i utslipp fra persontransporten. Samtidig vil utslippsreduksjoner i næringstransporten ved overgang til nullutslippsløsninger og overgang fra vei til bane bidra til store utslippskutt.

Enova og fornybar energi

Vi øker bevilgningen til Enova med totalt 5,2 milliarder kroner. 3 mrd kroner går til å sikre en utslippsfri kyst, 1 mrd kroner bevilges til et fond hvor privatpersoner kan søke om tilskudd om alt fra installering av solcellepanel til kjøp av elsykler og investeringer i energieffektiviseringstiltak. I tillegg styrkes bevilgningene til støtte til industri og hurtigladestasjoner for elbil.

Ut over Enovas budsjett setter vi av en milliard kroner til et fond for utbygging av havvind, med mål om 100 TWh produksjon innen 2030.

Karbonfangst og lagring

Det settes videre av 3 mrd kroner i et fond for CCS. Dette vil bidra til investeringene som vil være nødvendige for å redusere utslippene fra Norcems Cement og Klemetsrud avfallsforbrenning. Dette vil også danne grunnlag for videre satsing på CCS.

Olje- og gassutvinning

Oljedirektoratets tall viser at dersom vi kun fortsetter dagens produksjon uten investeringer i nye felt, vil produksjonen i 2030 være 60% lavere i dag. Dette har vi lagt til grunn for våre utslippsanalyser. Vi legger også til grunn at utslippsnedgangen følger produksjonsnedgangen.

46

47

¹ <https://tema.miljodirektoratet.no/Global/dokumenter/tema/klima/klimatiltak/klimatiltak-klimalovrapportering2018.pdf#page=9>

mdg.no